

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A
REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ
BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TRESTNÁ ČINNOST PÁCHANÁ NA
NEZLETILÝCH JAKO SOCIÁLNĚ
PATOLOGICKÝ JEV**

Autor práce: Iveta Zlámalová
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: JUDr. Jan Bouchal
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Janu Bouchalovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Dále děkuji Ing. Jiřímu Duškovi, Ph.D. za rady týkající se formální úpravy bakalářské práce.

ABSTRAKT

ZLÁMALOVÁ, I. *Trestná činnost páchaná na nezletilých jako sociálně patologický jev : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 88 s. Vedoucí bakalářské práce JUDr. Jan Bouchal.

Klíčová slova: trestný čin, nezletilá osoba, pachatel, zákon

Bakalářská práce pojednává o trestných činech, které lze spáchat na dítěti. Analyzuje vzájemný vztah dítěte a dospělého člověka, který je z historického hlediska nerovný. Dnes je však dítě považováno za rovnoprávného občana a toto jeho postavení je třeba chránit. V první části práce jsou blíže nastíněny legislativní úpravy na ochranu dětí vycházející zejména z české legislativy. Ve druhé části jsou popsány a specifikovány jednotlivé trestné činy. Ve třetí části se práce zabývá faktory umožňujícími nebo podporujícími páchaní této trestné činnosti a možnými preventivními opatřeními. Práce je doplněna v přílohové části několika soudními judikáty, které byly taktéž použity při studiu daného tématu. Ve statistických přehledech se práce orientuje především na havlíčkobrodský region.

ABSTRACT

ZLÁMALOVÁ I. Criminality Committed on Minors As a Social and Pathological Phenomenon : a bachelor thesis. České Budějovice : College of European and Regional Studies, 2011. 88 pp. Supervisor: JUDr. Jan Bouchal.

Key words: crime, minor, perpetrator, law

The thesis deals with crimes which can be committed on children. It analyzes the mutual liaison between a child and an adult because it is considered to be unequal historically. Whereas nowadays a child is considered to be equal and their status is necessary to be protected. In the first part of the thesis the legislative modifications protecting children are outlined, they stem out of the Czech legislature mainly, in the second part every single type of crime is described and specified, in the third part the thesis deals with the factors enabling or supporting committing such a kind of criminality, and possible prevention measures. The thesis is supported with several judgments which were also used within studying the topic. The thesis is aimed at the Havlíčkův Brod District in the statistical surveys mainly.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	10
2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	11
3 HISTORIE POBLEMATIKY KRIMINALITY NA NEZLETILÝCH.....	12
4 ZAKOTVENÍ OCHRANY DĚTÍ A NEZLETILÝCH V PRÁVNÍM ŘÁDU. 13	
4.1 Sociálně právní ochrana dětí.....	14
4.1.1 Zakotvení v právním řádu České republiky.....	14
4.2 Zákon o rodině (č. 94/1963 Sb.).....	15
4.3 Úmluva o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.).....	16
4.4 Další předpisy na ochranu mládeže.....	18
5 TRESTNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ.....	18
6 ANALÝZA PŘÍČIN PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI NA DĚTECH.....	22
6.1 Trestné činy vedoucí k neplnění povinnosti rodiče.....	23
6.1.1 Opuštění dítěte.....	24
6.1.2 Zanedbání povinné výživy.....	25
6.2 Trestné činy vedoucí k agresivnímu chování.....	26
6.2.1 Vražda.....	26
6.2.2 Vražda novorozeného dítěte matkou.....	27
6.2.3 Týrání svěřené osoby.....	28
6.2.4 Únos.....	34
6.3 Trestný čin obchodování s dětmi.....	35
6.4 Trestný čin ohrožování mravní výchovy dítěte.....	36
6.4 Trestné činy ohrožující zdravý sexuální vývoj.....	38
6.4.1 Znásilnění.....	38
6.4.2 Obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku.....	39
6.4.3 Pohlavní zneužívání.....	41
6.4.4 Svádění k pohlavnímu styku.....	45
6.4.5 Kuplířství.....	46
6.5 Trestné činy ohrožující mravnost.....	46
6.6 Trestné činy z oblasti zneužívání látek.....	46
7 STANOVENÍ FAKTORŮ UMOŽŇUJÍCÍCH PÁCHÁNÍ TRESTNÉ	
ČINNOSTI NA DĚTECH.....	48

7.1 Etiologie kriminality proti mládeži.....	48
7.1.1 Rizikové děti.....	50
7.1.2 Rizikovní dospělí.....	51
7.1.3 Mikrosystém rodiny.....	53
7.1.4 Ekosystém a makrosystém.....	54
7.1.5 Příčiny sexuálního zneužívání.....	55
8 PREVENTIVNÍ OPATŘENÍ TÝKAJÍCÍ SE KRIMINALITY PÁCHANÉ NA NEZLETILÝCH OSOBÁCH.....	58
ZÁVĚR.....	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	64
Literární zdroje.....	64
Elektronické zdroje.....	65
Legislativní zdroje.....	66
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	67
SEZNAM PŘÍLOH.....	67
Příloha 1.....	68
Příloha 2.....	72
Příloha 3.....	74
Příloha 4.....	78
Příloha 5.....	83
Příloha 6.....	88

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je trestná činnost páchaná na nezletilých jako sociálně patologický jev, tedy především analýza příčin páchaní trestných činů a etiologie trestné činnosti páchané na dětech. Tato problematika je tématem jak odborným, tak sociálním. Trestné činy ohrožují nejen celou společnost, ale v tomto případě především její nejcitlivější část.

K výběru tématu mě inspiroval případ uneseného a zavražděného Jakuba z Havlíčkova Brodu, který se odehrál nedaleko mého bydliště.

Vztahy mezi dospělými a dětmi jsou hierarchicky uspořádané od dávné minulosti, dnes má ale dítě statut rovnoprávného občana. To je třeba zohledňovat a brát v potaz. Avšak stále jsou děti na moci dospělých závislé, a proto je třeba chránit je před touto mocí, neboť bývá často ze strany dospělých zneužita.

Mnohé z nás napadá otázka „Proč se dětem ubližuje?“, jiným to připadá jako normální a nezabývají se pocity dítěte. Týrají ho psychicky, fyzicky, sexuálně, zavírají ho a nedávají mu jíst. Neuvědomují si, jak se asi dítě cítí a jaké to na něm zanechá do budoucna následky.

Nejrozšířenější trestnou činností je ta, která je páchaná v rodině – fyzické a psychické týrání dítěte. O těchto trestných činech se OČTŘ často ani nedoví. A tak není dítěti pomoci, pokud to samo nenahlásí nebo si okolí nevšimne změn v jeho chování. Dále je velmi rozšířené pohlavní zneužívání, které se ve většině případů také odehrává především v rodině. Dalším velkým problémem jsou v dnešní době rozšířené rozvody rodičů a s tím často spojené únosy dětí do ciziny nebo neplacení výživného.

Často si však ani sami rodiče neuvědomují, že svému dítěti jakkoli ubližují. Oni sami mohli být v dětství obětí nějaké trestné činnosti. Přijali určitý vzorec chování, který je pro společnost nebezpečný, ale pro ně je normální, protože byl normální už pro jejich rodiče.

Takováto trestná činnost je vysoce latentní, a proto je těžké proti ní nějak bojovat. Velkou úlohu v tomto případě hraje legislativa, která za trestné činy spáchané na dětech ukládá vyšší sankce. Dále samotná preventivní opatření, která zahrnují přednášky na základních nebo středních školách o tom, jak se zachovat v různých situacích a v neposlední řadě propagace různých linek bezpečí a center, kam se dítě může obrátit v případě, že je mu ubližováno.

Všechny trestné činy se však neodehrávají pouze v rodině. Děti jsou cizími lidmi znásilňovány, unášeny do ciziny, je ohrožována jejich mravní výchova, apod. Ve většině případů se jedná o pachatele psychicky labilní, sexuálně deviantní nebo recidivisty, kteří mají potřebu uspokojit své pudy, a dítě je pro ně snadnou obětí.

Je tedy třeba dbát na ochranu práv dítěte a jeho zdravý vývoj ve všech směrech.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem bakalářské práce je objasnit příčiny páchaní trestných činů na dětech. V první části se práce zabývá základními pojmy a dále právní úpravou dané problematiky. Ochrana dítěte je zakotvena nejen v právní řádu České republiky, ale také na poli mezinárodním.

Ve druhé části je práce zaměřena na trestně právní ochranu dětí v České republice. Trestní zákon upravuje i takové trestné činy, které lze spáchat pouze na dítěti.

Ve třetí části jsou analyzovány jednotlivé trestné činy. Jsou uspořádány do oblastí, které se zabývají vždy určitým druhem kriminality. Jedná se především o kriminalitu mravnostní a násilnou, která je páchaná na nezletilých osobách.

Do čtvrté části práce je zařazena etiologie, tedy příčiny vzniku onemocnění, nemocí. Jsou zde zdůrazněny základní faktory umožňující páchat trestnou činnost.

V poslední části práce jsou zmíněna preventivní opatření a možnosti pomoci obětem trestného činu.

V práci je využita dostupná literatura a legislativní zdroje, především vychází ze zákona číslo 40/2009 Sb., trestního zákona a dále ze zákona č. 104/1991 Sb., úmluvy o právech dítěte.

Česká literatura se zabývá především tématem sexuálního znásilnění a fyzickým a psychickým týráním dítěte rodiči. Tyto trestné činy nejsou však jediné, které je třeba zmínit.

Dalším zdrojem studia jsou soudní judikáty. Několik z nich je pro příklad uvedeno v přílohové části práce.

Metoda, která je v práci využita, je především studium odborné literatury a internetových odkazů, ze kterých jsou použity potřebné poznatky k danému tématu práce, a dále zpracovány do potřebných výstupů.

2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Dítě neboli nezletilou osobu definuje každý ze zákonů trochu odlišným způsobem.

Podle zákona číslo 40/1964 Sb., občanský zákoník, se **zletilost** nabývá dovršením osmnáctého roku věku.

Podle zákona číslo 104/1991 Sb., o úmluvě o právech dítěte, se **dítětem** rozumí osoba mladší osmnácti let.

Pro účely zákona číslo 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, se **dítětem** rozumí nezletilá osoba.

Pro účely trestního zákona číslo 40/2009 Sb., se **dítětem** rozumí osoba mladší osmnácti let.

Trestným činem se rozumí protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. V tomto případě se však jedná o takový trestný čin, který byl spáchán na mládeži a trestní zákon takový trestný čin definuje.

Pokud je trestný čin spáchaný na mládeži, trestní zákon zpravidla stanovuje vyšší hranici trestní sazby.

Etiologií se rozumí příčiny páčání této trestné činnosti. Příčiny mohou být různého charakteru a vycházet z různých faktorů, které jsou předpokladem pro páčání trestné činnosti.

Preventivní opatření jsou potom taková opatření, která zamezují dalšímu páčání trestné činnosti na dětech.

3 HISTORIE POBLEMATIKY KRIMINALITY NA NEZLETILÝCH

Kriminologové, zejména západoevropští, začali počátkem osmdesátých let výrazněji upozorňovat na skutečnost, že mnozí mladí pachatelé dříve, než spáchali trestný čin, byli sami obětí kriminality v dětském věku.¹

Problematika kriminality proti mládeži je úzce spjata s postavením mládeže ve společnosti. V minulosti bylo ubližování dítěti bráno jako samozřejmost a bylo chápáno jako otcovská moc.²

Za počátek novodobého přístupu k mládeži je možno považovat druhou polovinu osmnáctého století, kdy díky myšlenkám osvícenců mohlo být i dítě chápáno jako občan.

Parlamentské evropských států se od počátku 19. století pokoušely utrpení dětí zmírňovat právními prostředky. Prvními konkrétními výsledky byla právní opatření omezující dětskou práci. Trvalo však ještě celé století, než byla právní ochrana dětí uceleně kodifikována.

Jako první formulovala práva dítěte Ženevská deklarace práv dítěte (1924) a následně Charta práv dítěte (1959). Příznačné je, že pod vlivem Charty byl u nás konstituován zákon o rodině (z. č. 94/1963 Sb.), který opustil pojem moci a zcela nově formuloval vztah rodičů a dětí jako práva (a povinnosti). V současnosti jsou práva dětí nejkomplexněji upravena v Úmluvě o právech dítěte (1989).³

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. přeprac. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2004. s. 403. ISBN 80-7357-026-2.

² SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. s. 103. ISBN 978-80-86708-81-2.

³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. přeprac. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2004. s. 404. ISBN 80-7357-026-2.

4 ZAKOTVENÍ OCHRANY DĚTÍ A NEZLETILÝCH V PRÁVNÍM ŘÁDU

V právním řádu České republiky najdeme několik úprav týkajících se ochrany dětí a nezletilých osob. Jedná se o již zmíněnou Úmluvu o právech dítěte z roku 1991. Dalšími právními úpravami ochrany dětí a nezletilých jsou například různé předpisy přijaté orgány Evropského společenství, poté je to sociálně-právní ochrana dětí, zákon o rodině, především pak trestní zákon.

4.1 Sociálně právní ochrana dětí

Jedná se zejména o ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, jakož i působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Její neoddělitelnou součástí je ochrana dítěte před takovým působením, které se může negativně dotknout jeho zájmů, trvá-li po takovou dobu nebo je-li takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje řádnou výchovu dítěte, případně by mohlo být příčinou jeho nepříznivého vývoje.

Předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí je zájem a blahobyt dítěte, který musí být základním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí.⁴

Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti, jejichž rodiče neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti. Dále na děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu; pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.⁵

4.1.1 Zakotvení v právním řádu České republiky

⁴ MOTEJL, O., et al. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv : Rodina a dítě*. Praha : ASPI, a. s., 2007. s. 14.

⁵ Česko. Zákon č. 359 ze dne 9. prosince o sociálně-právní ochraně dětí. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, s. 7662-7681. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1999/sb111-99.pdf>>. ISSN 1211-1244

Ochrana dítěte zahrnuje garanci rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte, a je proto upravena v různých právních odvětvích a právních předpisech různé právní síly.

V širším smyslu je institut sociálně-právní ochrany definován v ustanovení § 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí (z. č. 359/1999 Sb.), který je společně se zákonem o rodině (z. č. 94/1963 Sb.) stěžejním právním předpisem upravujícím výkon sociálně právní ochrany dítěte.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí k otázce širší ochrany práv dítěte konstatuje, že ostatní právní předpisy upravující tuto oblast nejsou citovaným zákonem dotčeny. Jsou jimi zejména trestní zákon (z. č. 40/2009 Sb.), trestní řád (z. č. 141/1961 Sb.), zákon o soudnictví ve věcech mládeže (z. č. 218/2003 Sb.) a další.⁶

4.2 Zákon o rodině (č. 94/1963 Sb.)

Podle zákona o rodině je rodičovská zodpovědnost souhrn práv a povinností při péči o nezletilé dítě zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Při výkonu práv a povinností rodiče jsou rodiče povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

Nevykonává-li rodič řádně povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti a vyžaduje-li to zájem dítěte, soud jeho rodičovskou zodpovědnost omezí; přitom vždy konkrétně vymezí rozsah práv a povinností, na které se omezení vztahuje.

Zneužívá-li rodič svou rodičovskou zodpovědnost nebo její výkon nebo ji závažným způsobem zanedbává, soud jej rodičovské zodpovědnosti zbaví.

Dopustil-li se rodič úmyslného trestného činu proti svému dítěti či ke spáchání trestného činu své dítě mladší patnácti let použil, popřípadě se dopustil trestného činu jako spolupachatel, návodce či pomocník k trestnému činu spáchanému jeho dítětem, soud vždy posoudí, zda tu nejsou důvody pro zahájení

⁶ MOTEJL, O., et al. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv : Rodina a dítě*. Praha : ASPI, a. s., 2007. s. 15.

řízení o zbavení rodičovské zodpovědnosti. Vyživovací povinnost vůči dítěti však podle předchozích odstavců nezaniká.

Vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do té doby, pokud děti nejsou samy schopny se živit.⁷

4.3 Úmluva o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.)

Úmluva je založena na 4 základních principech:

1. právo na přežití;
2. právo na ochranu;
3. právo na rozvoj;
4. právo na participaci.

Tato úmluva je výsledkem dlouhých jednání a kompromisů zástupců zemí s odlišnými společenskými a hospodářskými systémy a různými kulturními, etickými a náboženskými přístupy, nevládních organizací a agentur OSN. Vůdčím duchem úmluvy je nejlepší zájem dítěte a výzva státům, které ratifikují tuto úmluvu, aby vytvořily podmínky aktivní a tvůrčí účasti dětí na společenském a politickém životě ve svých zemích. Úmluvu o právech dítěte nepřijaly pouze dva státy - USA a Somálsko. USA tento dokument podepsaly, ale nedošlo k jeho ratifikaci.⁸

Zákon č. 104 ze dne 6. února 1991⁹ uvádí: Dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm.

Státy, které jsou smluvními stranami úmluvy, činí opatření k potírání nezákonného přemísťování dětí do zahraničí a jejich nenavrácení zpět.

Státy, které jsou smluvními stranami úmluvy, činí všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli jiných osob starajících se o dítě.

⁷ Česko. Zákon č. 94 ze dne 4. prosince 1963 o rodině. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 53, s. 502-512. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/sb022-91.pdf>>. ISSN 313-348.

⁸ *Bezpečnost a prevence : Komerční sexuální zneužívání dětí* [online] .Ministerstvo vnitra, 2005 [cit. 26. listopadu 2010]. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/mvcr/263/5499.html>.

⁹ Česko. Zákon č. 104 ze dne 6. února 1991 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1991, částka 22. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/sb022-91.pdf>>. ISSN 1210-0005.

Státy, které jsou smluvními stranami úmluvy, uznávají právo dítěte na ochranu před hospodářským vykořisťováním jakékoli práce, která může být pro něho nebezpečná nebo bránit jeho vzdělávání nebo která by škodila zdraví dítěte nebo jeho tělesnému, duševnímu, duchovnímu, mravnímu nebo sociálnímu rozvoji.

Státy, které jsou smluvními stranami úmluvy, se zavazují chránit dítě před všemi formami sexuálního vykořisťování a sexuálního zneužívání. K zabezpečení tohoto závazku státy zejména přijímají nezbytná vnitrostátní, dvoustranná a mnohostranná mezinárodní opatření k zabránění:

- svádění nebo donucování dětí k jakékoli nezákonné sexuální činnosti;
- využívání dětí k prostituci nebo k jiným nezákonným sexuálním praktikám za účelem finančního obohacování;
- využívání dětí v pornografii a při výrobě pornografických materiálů za účelem finančního obohacování.

Státy, které jsou smluvními stranami úmluvy, přijímají všechna nezbytná vnitrostátní, dvoustranná a mnohostranná opatření k zabránění únosů dětí, prodávání dětí a obchodování s nimi za jakýmkoli účelem a v jakékoli podobě.

Státy, které jsou smluvními stranami úmluvy, chrání dítě před všemi ostatními formami vykořisťování, které jakýmkoli způsobem škodí blahu dítěte.

Státy, které jsou smluvními stranami této úmluvy, zabezpečí, aby:

- žádné dítě nebylo podrobeno mučení nebo jinému krutému nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání;
- žádné dítě nebylo nezákonně nebo svévolně zbaveno svobody. Zatčení, zadržení nebo uvěznění dítěte se provádí v souladu se zákonem a používá se pouze jako krajní opatření a na nejkratší nutnou dobu;
- s každým dítětem zbaveným svobody bylo zacházeno s lidskostí a úctou k vrozené důstojnosti lidské bytosti a způsobem, který bere ohled na potřeby daného věku;
- každé dítě zbavené svobody mělo právo k okamžitému přístupu k právní nebo jiné odpovídající pomoci, jakož i právo odvolávat se k soudu nebo jinému pravomocnému a nestrannému orgánu proti rozhodnutí o odnětí svobody a v každém takovém případě na přijetí neodkladného rozhodnutí.

Státy, které jsou smluvními stranami úmluvy, činí všechna nezbytná opatření k podpoře tělesného i duševního zotavení a sociální reintegraci dítěte, které je obětí jakékoli formy zanedbání, využívání za účelem finančního obohacování nebo zneužívání, mučení nebo jiné formy krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání anebo ozbrojeného konfliktu. Zotavení a reintegrace se uskutečňují v místě a prostředí podporujícím zdraví, sebeúctu a důstojnost dítěte.

4.4 Další předpisy na ochranu mládeže

Orgány Evropských společenství přijaly celou řadu předpisů, jejichž cílem je ochrana mládeže, například usnesení Evropského parlamentu o nezletilých obětech násilných činů, usnesení o ochraně nezletilců v EU, směrnici Evropské komise o ochraně mladých lidí v práci. Nebo například sdělení Komise o boji a potírání sexuální turistiky spojené se zneužíváním dětí. Ve středu zájmu Rady Evropy je především tzv. syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN – child abuse and neglect).¹⁰

Zdravotnická komise Rady Evropy problematiku CAN člení na:

- tělesné a duševní týrání;
- pohlavní zneužívání;
- zanedbání – pasivní zneužívání;
- podávání alkoholu, drog a léků;
- systémové týrání.¹¹

¹⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. přeprac. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2004. s. 405. ISBN 80-7357-026-2.

¹¹ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. s. 103. ISBN 978-80-86708-81-2.

5 TRESTNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Proč dochází k trestné činnosti páchané na mládeži? Při hledání odpovědi na tuto otázku můžeme dojít k různým zajímavostem.

Například u sexuálních vražd je z řad mládeže více obětí než z řad dospělých. U dětí totiž dochází ke značnému množství případů pohlavního zneužívání a právě v případech, kdy pachatel nechce, aby věc vyšla najevo, přistoupí k řešení v podobě vraždy. Obětí únosu se mladý člověk také stane snáz než dospělý, protože nemá takové možnosti se bránit. U trestný činů vydírání, kdy pachatel nutí někoho, aby něco udělal, je též větší počet obětí z řad mladistvých, protože přimět někoho, aby něco činil proti své vůli, je u mladistvých snazší. Dítě pod pohrůzkou, že bude ublíženo někomu blízkému, udělá proti své vůli ve většině případů cokoliv.¹²

Už v minulém století, kdy nauka o obětech trestných činů vznikala, byly děti označovány za zvláště zranitelné oběti. Jejich zvýšená zranitelnost plyne jednak z již zmiňované nižší schopnosti se bránit, ale především pak z faktu, že trestný čin zanechává v dítěti hluboké emocionální rány. Původně (ještě před vznikem viktimologie – nauky o obětech trestných činů) se předpokládalo, že dětská psychika je natolik „plastická“, že si spontánně pomůže sama a dítě na nepříjemný zážitek brzy zapomene. Nyní však spolehlivě víme, že tomu tak není.

Děti jsou viktimizovány přímo, to znamená, že je ubližováno přímo jejich osobě. Často jsou však viktimizovány i nepřímo. Jde o situace, kdy je dítě svědkem násilí, ale také o případy, kdy je terčem kriminálního činu někdo z rodiny a dítě situaci zažívá zprostředkovaně z doslechu.¹³

Výskyt ubližování a špatného zacházení s dětmi a mladistvými u nás není systematicky evidován. V roce 1992 sice byla vytvořena meziresortní komise při ministerstvu zdravotnictví ČR zabývající se speciálně ubližováním a špatným zacházením s dětmi a mladistvými. Nemá však potřebné kompetence ke zjišťování dat o výskytu a formách ubližování dětem a mladistvým v České republice, a to ani pro statistickou registraci trestné činnosti na dětech a mládeži.

¹² SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. s. 104-105. ISBN 978-80-86708-81-2.

¹³ ČÍRTKOVÁ, L. Dítě jako oběť trestného činu. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 5/2005*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 12-13. ISSN 1212-866X.

V České republice je problematika kriminality na dětech ve středu zájmu širší veřejnosti od počátku devadesátých let, což souvisí především s přijetím Úmluvy o právech dítěte. Přednostní zájem odborníků však vzbuzovala už i v předchozím období. Nejkrajnější ochranu dětem a mladistvým v rámci českého právního řádu garantuje trestní právo. V první řadě je to ustanoveními o ochraně práv, která náleží pouze mládeži. V druhé řadě se jedná o ustanovení týkající se trestných činů, jejichž obětí se může stát každý člověk (spáchání těchto činů na mládeži může zvyšovat jejich společenskou nebezpečnost a být podmínkou použití vyšší trestní sazby).¹⁴

Pozornost je soustředěna na tyto hlavní oblasti:

- **ochrana před neplněním povinností rodiče**

- opuštění dítěte dle § 195 TZ – kdo opustí dítě, o které má povinnost pečovat a které si samo nemůže opatřit pomoc a vystaví jej tím nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví;
- zanedbání povinné výživy dle § 196 TZ – kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce;

- **ochrana před agresivním chováním**

- vražda dle § 140 TZ – kdo úmyslně spáchá trestný čin na dítěti mladším patnácti let;
- vražda novorozeného dítěte matkou dle § 142 TZ – matka, která v rozrušení způsobené porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě;
- týrání svěřené osoby dle § 198 TZ – kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově;
- únos dle § 200 TZ – kdo dítě odejme z opatrovnictví toho, kdo má podle jiného právního předpisu nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat;

- **ochrana před obchodováním**

- obchodování s dětmi dle § 168 TZ – kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá dítě, aby ho bylo jiným užito k pohlavnímu styku nebo jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování nebo k výrobě pornografického díla, k odběru tkáně, buňky

¹⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. přeprac. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2004. s. 406. ISBN 80-7357-026-2.

nebo orgánu z jeho těla, k službě v ozbrojených silách, k otroctví nebo nevolnictví nebo k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování nebo kdo kořistí z takového jednání;

- **ochrana proti ohrožení mravní výchovy**

- ohrožování výchovy dítěte dle § 201 TZ – kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že ho svádí k zahálčivému nebo nemravnému životu, umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život, umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, nebo závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti;

- **ochrana zdravého sexuálního vývoje**

- znásilnění dle § 185 TZ – kdo dítě násilím nebo pod pohrůzkou násilí nebo pod pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti ;
- obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku dle § 168 – viz obchodování s dětmi;
- pohlavní zneužívání dle § 187 TZ – kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije;
- svádění k pohlavnímu styku dle § 202 TZ – kdo nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplatu, výhodu nebo prospěch;
- kuplířství dle § 189 TZ – kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným;

- **ochrana mravnosti**

- ohrožování mravnosti dle § 190 TZ – kdo provozuje prostituci v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí;

- **ochrana před zneužíváním látek**

- podávání anabolických látek mládeži dle § 288 TZ - kdo neoprávněně ve větším množství vyrobí, přechovává, doveze, vyveze, proveze, nabízí,

prodá, jinému poskytne nebo podá látku s anabolickým nebo jiným hormonálním účinkem za jiným než léčebným účelem, nebo kdo vůči jinému použije metodu spočívající ve zvyšování přenosu kyslíku v lidském organismu nebo jinou metodu s dopingovým účinkem za jiným než léčebným účelem ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu čtrnácti let;

- podávání alkoholických nápojů mládeži dle § 204 TZ – kdo ve větší míře nebo opakovaně prodá, podá nebo poskytne dítěti alkohol.¹⁵

Justiční statistika údaje o obětech trestných činů (a tedy údaje o dětských obětech) neviduje. Určitý statistický přehled o soudně prokázaných trestných činech proti mládeži je k dispozici, avšak není kompletní. Je celá řada druhů trestné činnosti, kterou lze spáchat pouze proti osobě mladší osmnácti let či mladší patnácti let nebo u které je podíl obětí z řad dospělých osob malý či nepatrný.¹⁶

Ročně je Policií ČR registrováno přes 3 000 obětí trestné činnosti ve věku do patnácti let, z čehož téměř 2 000 dětí je obětí násilné trestné činnosti a asi 1 000 dětí je obětí mravnostní kriminality, především pohlavního zneužívání. Necelé dvě desítky dětí jsou ročně zavražděny, kolem sta dětí týráno, třem stovkám dětí je úmyslně ubližováno.

Registrovaná data tvoří pouze vrchol ledovce. Je třeba vzít v úvahu, že trestná činnost vůči dětem se odehrává především v rodině, a je tedy vysoce latentní.

Frekvenci porušování práv dětí a mladistvých v České republice, mimo velmi sporné údaje policejních a justičních statistik, dokládají především signály z nevládních organizací pomáhajících dětem a mladistvým, které vznikly v posledním desetiletí. Přestože tedy poznatky o porušování práv dětí a mladistvých jsou zatím útržkovité a nelze je alespoň s relativní úplností popsat, dosud zjištěné údaje naznačují vysokou nebezpečnost této kriminality, k níž dochází často přímo v rodině.¹⁷

¹⁵ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. 103-104 s. ISBN 978-80-86708-81-2.

¹⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. přeprac. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2004. s. 407. ISBN 80-7357-026-2.

¹⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. přeprac. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2004. 409-410 s. ISBN 80-7357-026-2.

6 ANALÝZA PŘÍČIN PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI NA DĚTECH

Z kriminologického hlediska by nemělo zůstat bez povšimnutí, že především násilí páchané na mládeži, zejména v rodině, způsobuje následky, které mohou mít krátkodobý, ale i dlouhodobý negativní vliv na její zdravý vývoj. Jde zejména o nebezpečí vytváření předpokladů k budoucímu násilnému a sexuálně motivovanému kriminálnímu chování, drogovým závislostem nebo prostituci.

Fyzické trestání sice může produkovat u dítěte krátkodobou konformitu jeho chování, během delší doby však může vytvářet nebo zvyšovat pravděpodobnost deviace. Dítě si na násilný způsob výchovy zvykne, přijme tento vzorec chování a začne jej obracet vůči svým sourozencům a vrstevníkům. Osoba, která v takovém prostředí vyrostla, většinou prosazuje své cíle opět násilím.

Týrání emocionální lze chápat jako koncentrovaný útok dospělého jedince na psychický vývoj dítěte, které se týká jeho „já“ a jeho sociálních dovedností. Z kriminologického hlediska jsou v těchto souvislostech významné důsledky verbálního týrání dětí rodiči. Při verbálním týrání jde o komunikaci zaměřenou na to, aby způsobila psychickou bolest. Čím více používají rodiče vůči dítěti verbální agresi, tím je větší pravděpodobnost, že dítě bude i více fyzicky agresivní, bude mít interpersonální problémy. Zejména u mládeže s vážnějšími poruchami chování může takový přístup podporovat vznik antisociálního chování. Jde o tzv. sekundární deviaci, kdy opakované používání verbální agrese rodičů vůči dítěti může z dlouhodobého pohledu takové chování dítěte spíše vyvolávat než tlumit.

Traumatizující zážitky sexuálního zneužití závisí především na věku dítěte, na tom, jak dítě takové zneužití akceptuje, na poměru dítěte k pachateli, na druhu zneužití, na míře doby trvání zneužívání, na reakci okolí a na pomoci, které se dítěti po takové události dostane. Dlouhodobé účinky zneužití jsou pak nejvíce ovlivněny frekvencí a délkou zneužívání, stupněm použitého násilí a stupněm závislosti zneužívané oběti na pachateli. Po krátkodobém zneužívání je nejčastější posttraumatický stres, úzkost, deprese, pocity méněcennosti, pocity viny a studu, poruchy přijímání potravy, suicidální chování. Pro mnoho obětí sexuálního

zneužívání, ať už dlouhodobého nebo krátkodobého, je příznačná sexuální deviace pedofilního charakteru.¹⁸

6.1 Trestné činy vedoucí k neplnění povinnosti rodiče

Povinnosti rodiče neboli rodičovská zodpovědnost je v českém právu zakotvena v zákoně o rodině, který tento pojem vymezuje jako souhrn práv a povinností při péči o nezletilé dítě. Zahrnuje zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, zastupování nezletilého a dále i práva a povinnosti související se správou jeho jmění. Při výkonu práv a povinností jsou rodiče povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků, ale tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

Zajištění řádné výchovy dětí někdy vyžaduje, aby byla provedena opatření zasahující do rodičovské zodpovědnosti. Jsou jimi pozastavení výkonu rodičovské zodpovědnosti, omezení rodičovské zodpovědnosti nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti. Jedná se o velmi vážný zásah do rodinného života, tedy i do základní lidských práv.¹⁹

Do neplnění povinnosti rodiče zařazujeme trestný čin opuštění dítěte a zanedbání povinné výživy.

6.1.1 Opuštění dítěte

Opuštění dítěte se dopustí ten, kdo opustí dítě a vystaví je tím smrti nebo ublížení na zdraví, ačkoli má povinnost o ně pečovat a toto dítě si samo nemůže opatřit pomoc. Pachatelem může být pouze osoba, která má povinnost o dítě pečovat.

Pokud by opatrovatel opustil dítě s úmyslem mu způsobit zranění nebo smrt, pak by se jednalo o trestný čin ublížení na zdraví nebo vraždy.²⁰

¹⁸ NOVOTNÝ O., ZAPLETAL J. *Kriminologie*. 2. přeprac. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2004. s. 411. ISBN 80-7357-026-2.

¹⁹ MOTEJL, O. et al. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv : Rodina a dítě*. Praha : ASPI, a. s., 2007. s. 42 - 43.

²⁰ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a trestné činy. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 11/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 2. ISSN 1212-866X

Pod pojmem opuštění dítěte je třeba rozumět jednání, následkem kterého je dítě, neschopné si samo pomoci, ponecháno svému osudu. Jde tedy o přerušování péče o dítě za takových okolností, kdy vzniká pro dítě nebezpečí újmy na zdraví nebo smrti.²¹

Nejčastějšími případy tohoto trestného činu asi bývají děti opuštěné krátce po porodu. Matka se o dítě z nějakého důvodu nechce starat, a tak ho odloží někde v parku, v lepším případě na viditelném místě, v tom horším ho pohodí někam do křoví. Takto „odložené“ děti mají obrovské štěstí, když je někdo z kolemjdoucích najde a zajistí jim lékařskou pomoc. Nakonec, pokud není známa identita matky ani není dohledána, je dítě umístěno do dětského domova a je možná jeho adopce. A přitom by stačilo tak málo, kdyby matka dítě donesla do nemocnice nebo jiného centra, kde by se o ně postarali.

Proč se tohoto trestného činu matky dopouštějí? Otěhotněly, aniž by dítě chtěly a nechtějí ho ani po porodu, nemají dostatek finančních prostředků, aby se o něj mohly postarat, a tak jim chtějí dopřát lepší život. Důvodů může být nespočet, ale je také nespočet možností, jak dítěti dopřát šťastný život a pohazení do popelnice není šťastným řešením ani začátkem života pro novorozence.

6.1.2 Zanedbání povinné výživy

Ten, kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného, se dopouští trestného činu zanedbání povinné výživy. Neplněním vyživovací povinnosti má zákon na mysli neplacení výživného.²²

Trestný čin zanedbání povinné výživy, který je upravený v ustanovení § 196 trestního zákona patří k nejčastěji páchaným trestným činům v České republice.

Obsahem povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného je nejen poskytování peněžitého plnění, ale také faktická péče (jde nejen o samotnou výživu, ale také o ošacení, bydlení, péči o zdraví a čistotu, vykonávání dohledu nad svěřenou osobou, přípravu k budoucímu povolání aj.).

Pod pojmem neplnění vyživovací povinnosti judikatura rozumí kromě případů, kdy povinný subjekt neplní povinnost vůbec, i neplnění vyživovací

²¹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2003. s. 51 ISBN 80-86131-44-0.

²² KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a trestné činy. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 11/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 2. ISSN 1212-866X.

povinnosti v povinném rozsahu a za trestné je tak považováno i neplnění několika jednotlivých měsíčních dávek. Zpravidla jde o nejméně šest měsíčních dávek. Vyhybaní se je definováno jako neplnění vyživovací povinnosti spojené s jednáním, jímž se pachatel chce zbavit své povinnosti nebo zmařit vymáhání výživného např. záměrně často mění bez vážného důvodu zaměstnání nebo úmyslně přijme zaměstnání s malým výdělkem. V této souvislosti je nutno upozornit, že plnění zákonné vyživovací povinnosti nespočívá jen v samotném placení výživného, ale i v tom, že osoba, která je povinna výživné platit, si z vlastní iniciativy zjistí, kde se zdržuje osoba, které má být výživné placeno, pokud je vzhledem k okolnostem toto zjištění pro povinnou osobu dostupné.

Za výživné rozhodovací praxe nepovažuje příležitostná plnění v době styku otce s dětmi, která mají povahu dávků či jiných podobných plnění nesměřujících k uspokojování odůvodněných potřeb nezletilých dětí. Od vyživovací povinnosti není rodič osvobozen ani v případě, že je zbaven rodičovských práv.

V souvislosti s trestným činem zanedbání povinné výživy se v ustanovení § 197 trestního zákona objevuje zvláštní institut účinné lítosti, který umožňuje, po splnění zákonem stanovených podmínek, zánik trestnosti pachatele. Trestnost zaniká, splní-li pachatel dodatečně dobrovolně svou vyživovací povinnost v celém rozsahu, a to dříve než soud prvního stupně počne vyhlášovat rozsudek. To vše musí být podmíněno skutečností, že zanedbání povinné výživy nebude mít trvale nepříznivé následky.²³

6.2 Trestné činy vedoucí k agresivnímu chování

Vztah mezi dítětem a dospělým člověkem můžeme považovat za nerovný. A to zejména proto, že pokud dospělý zneužije své moci vůči dítěti, dítě se nemůže účinně bránit. Příkladem může být situace, kdy se dítě pod tlakem existenčních potíží stane ventilem sociálního stresu rodičů a ocitá se v roli oběti.²⁴

²³ *Epravo.cz* [online]. 8.6.2001 [cit. 15. února 2011]. Zanedbání povinné výživy a účinná lítost. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zanedbani-povinne-vyzivy-a-ucinna-litost-8811.html>>.

²⁴ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozšířené vydání. Praha : G plus G, 1999. s.16. ISBN 80-86103-21-8.

6.2.1 Vražda

Jednání mající znaky týrání dítěte může též naplnit skutkovou podstatu trestného činu vraždy dle ustanovení § 140 TZ v případě, kdy osoba trestně odpovědná úmyslně usmrtí nezletilé dítě. Kvalifikovaná skutková podstata postihuje jednání, spáchá-li pachatel tento trestný čin na osobě mladší patnácti let.²⁵

K nejčastěji páchaným vraždám v České republice dochází v rodině. Rodiče zabijí své dítě a bezprostředním motivem zpravidla bývají rodinné konflikty.²⁶

Dítě se snadno stane obětí vraždy. Oproti dospělému nemá dostatek síly a možností se bránit. Pro dospělého je tedy snadnou obětí.

U dětských vražd se často setkáváme se sexuální motivací. Dítě je nejdříve znásilněno nebo jinak sexuálně zneužito a potom zavražděno, aby se o trestném činu nikdo nedozvěděl a pachatel tak mohl dál „uspokojovat své potřeby“.

6.2.2 Vražda novorozeného dítěte matkou

Případy, kdy matka při porodu nebo po něm usmrtí své novorozené dítě, se čas od času v našich médiích objeví a vždy vyvolají velmi silné a většinou negativní reakce. Vražda novorozeného dítěte matkou je v současné společnosti vnímána jako jeden z nejtěžších trestných činů, ale nebylo tomu tak vždy. V historii lidstva najdeme etapy, kdy rodiče byli pány nad svými dětmi a měli tak i právo rozhodovat o jejich životě a smrti.

V našem trestním zákoně nalezneme ustanovení § 142, které se zabývá trestným činem vraždy novorozeného dítěte matkou. Podle tohoto ustanovení matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí své novorozené dítě při porodu nebo bezprostředně po něm, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let. V tomto případě jde o privilegovaný trestný čin, který je v poměru speciality k trestnému činu vraždy.

Zvláštnost tohoto trestného činu spočívá právě v jeho zvláštním znaku, kterým je rozrušení způsobené porodem. Zákon zde zohledňuje specifický psychický stav, ve kterém se žena po porodu nachází, a který může být příčinou jejího

²⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2003. s. 47. ISBN 80-86131-44-0.

²⁶ ZÁHORSKÁ, J. *Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů*. Praha : Portál, s.r.o., 2007. s. 74. ISBN 978-80-7367-236-2.

abnormálního chování, jež může u některé ženy, zejména, pokud jde o labilní či psychopatickou osobnost, vyústit i v usmrcení jejího právě narozeného dítěte. Toto rozrušení se prokazuje znaleckým posudkem odpovědné osoby z oboru porodnictví. Právě tento specifický stav matky novorozeného dítěte je důvodem mírnější trestní sazby tj. tři až osm let v porovnání s trestným činem vraždy, který je trestán odnětím svobody v trvání od deseti až do osmnácti let.

Více než u kteréhokoli jiného trestného činu, zde vystupuje do popředí také problematika plynutí času, kdy jednání matky, která v rozrušení způsobeném porodem, usmrtila své novorozené dítěte, se musí odehrát při porodu nebo bezprostředně po něm. Termín – „bezprostředně po něm“ - však není nikde definován, a proto může způsobit určité komplikace při procesu dokazování. Tuto skutečnost je tak nutno posuzovat individuálně u každého jednotlivého případu a je zapotřebí zkoumat, zda-li rozrušení způsobené porodem v této době ještě trvalo.

Pokud se neprokáže, že se matka v době, kdy usmrtila své novorozené dítě, nacházela ve stavu rozrušení způsobeného porodem, bude se její jednání posuzovat jako kvalifikovaná vražda, tedy vražda osoby mladší patnácti let, která je sankcionována trestem odnětí svobody na dvanáct až patnáct let nebo i výjimečným trestem.²⁷

6.2.3 Týrání svěřené osoby

Ze skutkových podstat trestných činů, které vážným způsobem narušují tělesnou a duševní integritu nezletilého, je v rozhodovací povinnosti obecných soudů nejrozšířenějším trestným činem týrání svěřené osoby podle § 198 trestního zákona. Pojem týrání přitom není v našem právním řádu nikde přesně vymezen, to znamená, že při posuzování konkrétních případů lze z hlediska jejich právní kvalifikace vycházet z ustálené judikatury.

Podle ní je týrání zlé nakládání se svěřenou osobou, jež se vyznačuje vyšším stupněm hrubosti i bezcitnosti a určitou trvalostí, přičemž týraná osoba pociťuje těžké příkoří. Obecně se nevyžaduje, aby se jednalo o chování soustavné, přičemž vždy je třeba přihlídnout k intenzitě zlého nakládání.

²⁷ *Epravo.cz* [online]. 21.11.2001 [cit. 15. února 2011]. Zvláštnosti trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zvlastnosti-trestneho-cinu-vrazdy-novorozeneho-ditete-matkou-15420.html>>.

Ve vztahu k nezletilým osobám se v praxi bude jednat zejména o případy, kdy rodič nebo jeho partner dítě opakovaně či bezdůvodně nepřiměřeně fyzicky trestá bitím různými předměty přes různé části těla, napadá a naráží hrubými a vulgárními výrazy, a to mimo jiné i před dalšími osobami, nedostatečně vyživuje, pročež dítě trpí hladu a nouzí.²⁸

Dítě jako oběť tělesného ubližování

Tělesným týráním jsou fyzická zranění dítěte či selhání při jeho prevenci nebo fyzické utrpení dítěte, včetně úmyslné otravy anebo udušení, pokud existuje konečný důkaz či důvodné podezření, že bylo spácháno vědomě nebo mu vědomě nebylo předem zabráněno.

Tělesné týránění lze rozdělit na týránění aktivní povahy, které zahrnuje všechny akty násilí na dítěti, a týránění pasivní povahy, které se vyznačuje nedostatečným uspokojením alespoň nejdůležitějších tělesných potřeb, a to i v návaznosti na psychické a sociální potřeby.²⁹

Oběťmi tělesného násilí se děti stávaly odnepaměti. Děti byly dlouhá staletí považovány za majetek dospělých, kteří s nimi mohli nakládat podle své libovůle.

Mezi nejrozšířenější způsoby tělesného ubližování dítěti v naší zemi patří:

- bití rukou, gumovou hadicí, elektrickou šňůrou či klasickou vařečkou;
- kopání;
- pálení cigaretou či zápalkou;
- opaření vařící vodou;
- řezání;
- kroucení a svazování končetin;
- trhání vlasů.

Většina z těchto mechanismů zanechává viditelné známky na těle dítěte, které jsou důležité pro rozpoznání týránění. Bez zjevných tělesných stop však zůstává dušení či trávení dítěte.

Každý rodič někdy uhodí své dítě. Je to považováno za výchovný prostředek, kdy si dítě spojí nazlobeného rodiče s chováním, které pro něj bylo nežádoucí. Kde

²⁸ DURDÍK, T. Dítě jako možný objekt trestného činu (2.). In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č.51/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 19. ISSN 1212-866X.

²⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2003. s. 20-21. ISBN 80-86131-44-0.

je ale hranice mezi „jedním výchovným“ a týráním? Přechod tělesného trestání, kdy svoje dítě bijeme v přesvědčení, že ho vychováváme, do takového tělesného týráním, kdy ho ohrožujeme na jeho tělesném a duševním zdraví, si většina z nás ani nestihne uvědomit. Z tělesného trestání se tak pozvolna, ne najednou, stává týráním, tak jako se z původního prostředku stává cíl.³⁰

Dítě se obětí tělesného týráním může stát v situaci, kdy tělesné napadnutí slouží jako ventil psychického napětí rodiče. Děje se tak u psychicky nevyrovnaných, neurotických jedinců, zpravidla trpících nějakou formou úzkostné či depresivní poruchy. Když se takový rizikový rodič ocitne v zátěžové situaci, kterou nedokáže zvládnout, dítě se lehce stane předmětem jeho agrese. Ocitne se tak v pozici obětního beránka sloužícího k vybití negativních emocí mocného dospělého. Bez možnosti bránit se.³¹

Zákazy tělesných trestů u dětí nejsou ničím novým, v několika zemích EU již existují. Již v roce 1991 proběhla v Praze III. evropská konference o zneužívání a zanedbávání dítěti. Odborníci se shodli na tom, že nadměrné trestání dětí a „výchovné“ brachiální násilí není většinou důsledkem nenormálnosti pachatele. Že je často prováděno v dobré víře, ale je zároveň důsledkem přehánění bez rozmyslu přijatých praktik. Rodiče využívají násilí na dětech, protože si právě násilí jako řešení problémů vtiskli do paměti ve svých výchozích rodinách. Děti se chovají násilně, protože se násilí učí jak doma, tak ve společnosti.

Na druhé straně násilí hrozí i nenápadně a dítě se samo není schopno bránit právní cestou. To, co mnozí lidé nazývají s nadměrnou tolerancí „výchovným pohlavkem“, mohou být třeba i opakovaně prováděné, nebezpečné údery mířené na hlavu nebo namátkou třeba na břicho.

Dospělí užívající nadměrných trestů mají ve více než polovině případů tendenci takové jednání opakovat. Obdobně děti, když dospějí, mají sklon jednat tak, jak to kdysi pocítili na vlastní kůži.³²

³⁰ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozšířené vydání. Praha : G plus G, 1999. s. 34-36. ISBN 80-86103-21-8.

³¹ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozšířené vydání. Praha : G plus G, 1999. s. 37. ISBN 80-86103-21-8.

³² NOVÁK, T. Tělesný trest není řešením. In *Právo a rodina: Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 8/2008*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 21-22. ISSN 1212-866X.

Dítě jako oběť psychického ubližování

Součástí syndromu CAN je rovněž týrání psychické. Jde o chování, které má záporný dopad na citový vývoj dítěte, na jeho osobnost a mezilidské vztahy.³³

Bolest psychická či bolest duše je nezměřitelná. Může ji pochopit jenom ten, kdo má zkušenost se svou vlastní bolestí. Vzniká jako výsledek nevšímání, ponižování, výsměchu, urážek opovrhování či záměrného zastrahování. Na rozdíl od tělesné bolesti přetrvává dlouho po ublížení. Dítě, které je svým okolím ponižováno nebo nadměrně kritizováno, se nenaučí vážit si samo sebe. Svoji nejistotu může naopak kompenzovat agresivním napadáním slabších vrstevníků. Jinou reakcí je, že se dítě uzavře do sebe, přestane komunikovat s okolím a tváří se, jako by nebylo.

Psychickému týrání ze strany rodičů jsou u nás děti vystavené často v souvislosti s rozvodovými spory. Příkladem je situace, kdy jeden z rodičů, vedený nenávistí vůči druhému a touhou po mstě, nechce dítěti dovolit, aby se stýkalo s bývalým partnerem. Je upřímně a „spravedlivě“ přesvědčený, že člověk, který mu během manželství a před rozvodem způsobil již toliko zlého, nemůže mít právo na dítě. Ve své zaslepené víře si bohužel neuvědomí, že jeho uraženost a neústupnost brání v naplnění základních citových potřeb jeho dítěte. Při sporech mezi matkou a otcem se někdy stane, že se podcení potřeba mužského prvku ve výchově dítěte, který nelze ničím jiným nahradit. Hádající se rodiče jsou navíc přesvědčeni, že všechno jejich ubližování, ale i jejich potřeby jsou automaticky i zkušeností a potřebami jejich dítěte, které je pak vrženo do konfliktu, jehož podstatu většinou nechápe. Uprostřed agresivního napadání rodičů prožívá naléhavou úzkost ze ztráty základní jistoty a pocitu bezpečí.

Část sporů kolem rozvodu přeroste do soutěže o to, kdo je lepším rodičem. Často se také stává, že bývalí manželé začnou před dítětem kritizovat rodičovské schopnosti druhého rodiče a nezřídka dokonce zpochybňovat jeho lidské kvality. Svého bývalého manžela otevřeně pomlouvají a zesměšňují s cílem vyvolat vůči němu odpor.

V poslední době se množí případy, kdy jeden z rodičů, ve snaze zabránit kontaktu dítěte s bývalým partnerem, obviní druhého ze sexuálního zneužívání dítěte, které je obecně považováno za obtížně prokazatelné. Dlouhému vyšetřování, opakovaným výslechům se dítě podrobuje zdánlivě dobrovolně, pod hrozbou ztráty

³³ NOVÁK, T. Týrání v rukavičkách. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 8/2009*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 13. ISSN 1212-866X.

lásky rodiče, který mu zůstal. Podobná falešná obvinění vycházejí ve většině případů od matky.

Navzdory závažnosti dlouhodobých následků pro psychické zdraví dítěte je psychické týrání málokdy identifikované. Souvisí to s jeho obtížným prokazováním. Na rozdíl od týrání fyzického totiž nezanechává žádné jasně rozpoznatelné stopy. To, co prokazatelné je, jsou změny v psychice dítěte, depresivní a úzkostné projevy v jeho chování i změny osobnosti, které se dají odvodit z neustálého psychického tlaku a ubližování v rodině.

Jedním z nejtragičtějších vyústění psychického týrání je sebevražda dítěte. Sebevražedné jednání je často vyjádřením touhy zničit původce utrpení, se kterým jsme se identifikovali. Hledání viny v sobě má kořeny ve strachu ze ztráty přízně rodičů, v obavách z trestu za porušení morálních příkazů, v nedostatku sebeúcty a pocitu vlastní hodnoty, v touze zachovat neposkvrněný obraz rodičovské autority.

Rizikovým faktorem pro sebevraždu dítěte je hrozící nebo probíhající rozvod v rodině, přítomnost rodinného násilí, opakované útoky z domova a experimentování s drogami nebo alkoholem.

Problém prokazování psychického týrání je často problémem nedostatečné důvěry k dětem. V české tradici se dítě chápe jako bytost nesvéprávná, a tudíž nevěrohodná. Při nedostatku důkazů materiálního charakteru je hodnota výpovědi dítěte mizivá. V situaci „tvrzení proti tvrzení“ má dospělý téměř vždy jistotu, že mu budou věřit více než jeho dítěti.³⁴

Současné vývojové trendy si bedlivě všímají i hraničních jevů psychického týrání, takových, které nelze trestně postihnout, ale přesto působí negativně. Lze se však jimi zabývat v rámci komplexního posouzení výchovy, například v rámci znaleckého posudku.

Z řady možných případů můžeme uvést následující:

- Rodič v krátkých kalhotách – žárlivost – dospělý těžce snáší, pokud je před ním dítě preferováno. Často se tak děje u mladých manželů nebo v druhých a dalších manželstvích.
- Nadměrná kontrola – pod záminkou ochrany před různými číhajícími nebezpečími je dítě kontrolováno natolik, že to omezuje

³⁴ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozšířené vydání. Praha : G plus G, 1999. s. 42-50. ISBN 80-86103-21-8.

jeho rozvoj. Lze sem zařadit i izolaci dítěte od vrstevníků, ale třeba i od širší rodiny, která rodičům nevyhovuje.

- Nerealistická očekávání od dítěte – tlak vytvořit hvězdu z průměrně nadaného dítěte je obecně již považováno za psychické týrán. Škodlivé a nerealistické je, že naplní všechny psychické potřeby dospělého, nahradí mu ztráty, jež ho potkaly a převezme ve věku například na počátku školní docházky mužskou (ženskou) roli.
- Obviňování třeba jen v náznaku – myšlení dítěte lze využít k jeho sebeobviňování. Navíc je běžné, že se děti obviňují za rozvod rodičů, aniž jim to někdo řekl, domnívají se, že tatínek odešel protože zlobily, měly špatné známky atd. Někteří rodiče tyto pocity nekorigují a naopak jich využívají k manipulaci s dítětem.
- Verbální pochybení – děti může vyvádět z míry řeč nadměrně boдрá a hlasitá, stejně jako nezřetelně tichá, stále jakoby ukřivděná. Řadě mladých, zejména chlapců, imponuje slovník plný vulgarismů. Jiné může šokovat a trápit.
- Vymáhání komunikace „tady a nyní“ – s dětmi hovořit máme, a to co nejvíce. Musí to však být v době, která vyhovuje oběma stranám. Neplatí zde preference staršího a více zaměstnaného. Pokud se chceme bavit o relativně intimní problematice, je to spíše naopak. Starší coby zralejší musí vystihnout vhodnou chvíli u mladšího a podle možností se jí přizpůsobit.
- Skákání do řeči – jde o zásah do sdělení toho, kdo právě hovoří. Dítě začne vyprávět příběh a rodič převezme iniciativu. Příběh dovypráví, eventuelně jeho vyznění změní. U dětí tento postup vede buď k neurotickému, nadměrnému sebeprosazování se, nebo pohroužení se do sebe a rezignaci na prosazení se ve světě dospělých.
- „Mluvčí“ – interpretace pocitů druhého – dítě je na něco tázáno, maminka reaguje slovy „Řekni, že...“. Zastávce takového přístupu je přesvědčen, že skutečnost existuje jen v podobě, jakou ji vnímá on sám. Někdy si rodič vytvoří svůj ideál dítěte a nepřipouští si, že by vše mohlo být jinak. Variantou je situace, v níž rodič „neslyší“, pokud je dítě informuje o svých pocitech. Jsou přesvědčeni, že vše je jinak, a oni již z titulu rodičovství vědí, jak.

- Zprostředkovaná informace – například muž nesdělí informaci přímo ženě, ale formuluje ji jakoby na adresu dítěte. Může k tomu dojít například v situaci, kdy je v bytě nepořádek, muž si povzdechne své dceři, že zase není uklizeno, a přitom tím chce naznačit svojí ženě, že by měla nepořádek uklidit.
- Manipulace dvojnou vazbou – ať člověk udělá, co udělá, vždy je to vlastně špatně. Vždy jsou zdůrazněny negativní aspekty. Jeden výrok popírá druhý, může jít i o projevy mimoslovní – pohladí po vlasech tak, že za ně bolestivě zatahá. Podobně člověk vyzve dítě, aby se šlo pomazlit, a když přijde, odstrčí ho.

Nebezpečí popsaných mechanismů spočívá v jejich dlouhodobém působení. Roli hraje i propojenost, protože málokterý působí sám. Na míře nebezpečí nic nemění to, že rodiny, které postupů využívají, vystupují mnohdy navenek jako spořádané, vyrovnané, harmonické a stabilní.³⁵

6.2.4 Únos

Každým rokem je z České republiky uneseno do zahraničí přibližně třicet českých dětí. Únosci se nejčastěji stávají samotní rodiče, jimž nebylo po rozvodu dítě svěřeno do péče. Případů zavlčených českých dětí do ciziny bohužel přibývá. Důvod je prostý – otevření hranic po roce 1989.³⁶

Mezinárodní únosy dětí tedy nejsou ani vzácnou, ani okrajovou záležitostí. Velká pozornost je této problematice často věnována i ze strany médií, kde jsou reportáže na toto téma často doprovázeny emotivními záběry plačících dětí a rozhořčených či zoufalých rodičů.

Mezinárodní únosy dětí se týkají jejich protiprávního přemístování nebo zadržování a Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 si kladla za cíl chránit děti před škodlivými účinky takových praktik. Pro přijetí Úmluvy hrála velkou roli především snaha zajistit dětem, jež byly uneseny bezodkladný návrat do státu jejich bydliště a ochranu práva na styk s dětmi.³⁷

³⁵ NOVÁK, T. Týrání v rukavičkách. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 8/2009*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 14-16. ISSN 1212-866X.

³⁶ MIKETA, K. *Děti unesené navždy*. Praha : Sdružení MAC, spol. s.r.o., 1998. s. 5. ISBN 80-86015-39-4.

Jak již bylo v úvodu řečeno, mnohdy jsou samotnými únosci rodiče. Avšak ne v každém případě tomu tak je. Často se může jednat o únos dítěte motivovaný získáním výkupného od zámožných rodičů, o únosy sexuálně motivované, ať už je jejich cílem samotné znásilnění nebo sexuální zneužití dítěte nebo prodej dítěte do zahraničí za účelem poskytování pohlavního styku dalším osobám.

Je však třeba si uvědomit, že těch několik málo „mediálně známých“ únosů je jen špička ledovce. A je jen málo dětí, které jsou navraceny svým rodičům.

Všeobecně známý je únos Jakuba z Havlíčkova Brodu z května roku 2008. Jakub byl unesen z dětského hřiště v havlíčkobrodském parku nedaleko základní školy, kterou navštěvoval. Po měsíci pátrání byl nalezen mrtvý, zahrabaný v listí asi půl kilometru za Havlíčkovým Brodem. Únosce byl obviněn ze sexuálního zneužití dítěte a zabití. Podle informací získaných od otce Jakuba se měl pachatel na Slovensku podrobit ochranné sexuologické léčbě, kterou však nenastoupil. Tato informace byla později potvrzena. Můžeme tedy v tomto případě hovořit o únosu dítěte za účelem sexuálního zneužití. A proč pachatel Jakuba zabil? Aby mlčel, navždy?

6.3 Trestný čin obchodování s dětmi

§ 168 trestního zákona upravuje obchodování s dětmi, čehož se dopustí ten, kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce, využívání dětské práce nebo pro jiný účel.³⁸

Obchodování s dětmi využívá zranitelnosti lidských bytostí, které jsou vytlačeny na okraj společnosti, a jejich potřeby hledat možnosti života na zisku nebo prospěchu, jehož lze v této oblasti dosáhnout jen prostřednictvím extrémních a odporných forem vykořisťování a zneužívání. Status ilegality oběti pak ještě mnohonásobně zintenzivňuje její viktimizaci (tedy proces, ve kterém se stává obětí trestného činu).

Obchod s dětmi může mít následující podoby:

- Pracovní vykořisťování – děti jsou často drženy v izolaci v zemi určení a mají strach ohlásit těžké a ponižující pracovní podmínky

³⁷ WILK, A. Mezinárodní únosy dětí. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 12/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 16. ISSN 1212-866X.

³⁸ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a trestné činy. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 11/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 24. ISSN 1212-866X.

úřadům; někdy jsou obchodovány také k dlužní práci: rodina obdrží určitou platbu předem a náklady a úrok jsou pak odečítány z výdělku dítěte v takových částkách, že je téměř nemožné zaplatit dluh nebo dítě vykoupit zpět.

- Zneužívání při práci v domácnosti – rodiče jsou často nalákáni slibů o dobré práci nebo o možnostech vzdělávání dítěte. Bez dokladů totožnosti a jakékoli pomoci jsou děti závislé na svých vykořisťovatelích.
- Sexuální vykořisťování – děti využívané v sexuálním průmyslu trpí extrémním fyzickým, sexuálním i psychickým násilím; zneužívají je obchodníci, kuplíři a zákazníci.
- „Vojenská povinnost“ – děti jsou zneužívány i v ozbrojených konfliktech, přičemž některé z nich se přidávají k bojujícím složkám kvůli chudobě a jiné jsou násilně naverbovány nebo uneseny.
- Ekonomické sňatky – je-li finanční situace rodiny vážná, může být dívka považována za ekonomické břemeno pro rodinu a její sňatek se starším mužem za rodinou strategií přežití.
- Nezákonná adopce – svou roli hraje rostoucí poptávka po adoptcích. Některé matky, většinou z rozvojových zemí, prodávají své děti, jindy je kojeneček ihned po porodu izolován a prodán, zatímco matce je řečeno, že dítě přišlo na svět mrtvé.
- Zneužívání dětí při hrách a zábavě – s dětmi, které prohrají, jejich vykořisťovatelé často krutě zacházejí, nedávají jim odměnu a jídlo a psychicky i fyzicky je týrají.
- Žebrání – děti musí vydělávat peníze pro jiné žebráním nebo prodejem zboží na ulici. V některých případech je únosci mrzačí, aby vyvolaly sympatie a větší štedrost.
- Obchod s lidskými orgány.

Obchod s dětmi se podle studie UNICEF, UNOHCHR (Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva) a OSCE-ODIHR (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě/Úřadu pro demokratické instituce a lidská práva) provedené

v roce 2002 v zemích jihovýchodní Evropy týká zejména dospívajících dívek (sexuální vykořisťování a nucené práce).³⁹

6.4 Trestný čin ohrožování mravní výchovy dítěte

V této kapitole se bude práce zabývat ochranou před ohrožováním výchovy dítěte. Trestný čin ohrožování výchovy dítěte se v soudní praxi objevuje nejčastěji a řadíme ho do kategorie trestných činů hrubě narušujících zejména zdravý duševní vývoj mládeže.

Pachatelem může být muž či žena, splňuje-li zákonné podmínky trestní odpovědnosti, přičemž k jeho spáchání je nezbytné svádění k zahálčivému nebo nemravnému životu, umožnění a tolerance vedení takového způsobu života a závažné porušení povinnosti pečovat o dítě mladší osmnácti let.

Ve vztahu k prvním dvěma případům může být na rozdíl od třetího případu pachatelem kdokoli, nejen osoby, které mají zvláštní povinnosti o nezletilou osobu pečovat.⁴⁰

Proč je toto jednání trestné? Odpověď je dána prostředím, ve kterém žijeme: zájem společnosti na řádné výchově osob mladších osmnácti let, která má být vedena v souladu se zásadami morálky občanské společnosti.

Tento trestný čin lze spáchat jak úmyslně (tzn., že pachatel to tak chtěl udělat), tak i z nedbalosti (tzn., že věděl, že se to může stát, ale doufal, že se tak nestane, nebo naopak nevěděl, že tím, co dělá, se tak stát může, ale vědět to vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům měl a mohl); a lze jej spáchat pouze na osobě mladší osmnácti let.

V daném případě bude pachatel trestně odpovědný, pokud si v důsledku jeho jednání osoba mladší osmnácti let osvojí, nebo jen vznikne reálné nebezpečí, že si osvojí škodlivé návyky, povahové rysy, příp. sklony a zájmy, které zpravidla vedou k morálnímu úpadku jednotlivce. A nezáleží na tom, zda již tato osoba před takovým jednáním pachatele sexuální či nemravný život vedla, protože jednání pachatele v ní tyto negativní návyky utvrzuje a posiluje.

³⁹ MILFAIT, R. *Sexualizované násilí na dětech*. Vyd.1. Praha : Portál, 2008. s. 30-31. ISBN 978-80-7367-320-8.

⁴⁰ DURDÍK, T. Dítě jako možný objekt trestného činu (2.). In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č.5/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 24. ISSN 1212-866X.

V praxi se jedná především o případy, kdy mladistvý:

- propadne alkoholu nebo drogám;
- bude se chovat promiskuitně (tzn. pohlavně nevázaně) nebo se bude živit prostitucí, popř. vést jiný parazitní způsob života;
- bude opakovaně a soustavně páchat úmyslné trestné činy, přestupky nebo jinak narušovat občanské soužití nebo si osvojí jiné škodlivé návyky, zájmy nebo sklony, které vážně ohrožují její tělesné nebo duševní zdraví nebo její další vývoj (zneužívání léků, ale i záškoláctví).⁴¹

6.4 Trestné činy ohrožující zdravý sexuální vývoj

6.4.1 Znásilnění

Znásilnění je podle § 185 TZ definováno: „kdo jiného násilím, nebo pohrůžkou násilí, nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.“

Tresty jsou samozřejmě přísnější, byl-li delikt spáchán na dítěti, nebo má-li zvláště závažné následky. Z definice je zřejmé, že delikt může být spáchán také v homosexuálním gardu.

Hlavním motivem znásilnění je dosažení pohlavního vzrušení a sexuální uspokojení pachatele. Některé výklady kladou důraz na nesexuální motivy, zejména na snahu vynuceným koitem demonstrovat svou dominanci nad napadeným objektem.

Pachatelé znásilnění jsou nejčastěji mladí muži ve věku do 30 roků, tak jako je tomu v celé oblasti sexuální agrese. S věkem se riziko spáchání sexuálně agresivního deliktu dosti podstatně snižuje. Vztah pachatelů znásilnění k obětem není vždy zcela indiferentní. Více než polovinu pachatelů znásilnění tvoří muži, kteří se rekrutují z okolí oběti. Patří k jejím příbuzným, přátelům, známým či

⁴¹ Sexus.cz [online]. 2004 [cit. 27. února 2011]. Trestný čin - ohrožování výchovy mládeže. Dostupné z WWW: <<http://www.sexus.cz/trestny-cin-ohrozovani-vychovy-mladeze>>.

spolupracovníkům. Zdá se, že výskyt těchto známých osob je vysoký zejména v těch případech znásilnění, které nejsou hlášeny.⁴²

Zákonným znakem trestného činu znásilnění je bezbrannost, přičemž za takový lze považovat jen stav, ve kterém osoba není vzhledem k okolnostem činu schopna projevit svou vůli, pokud jde o pohlavní styk s pachatelem, popř. ve kterém není schopna klást odpor jeho jednání.⁴³

6.4.2 Obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku

Tento trestný čin v sobě zahrnuje sexuální i komerční prvek a je řazen mezi trestné činy postihující jednání mající znaky komerčního sexuálního zneužívání.⁴⁴

Jedná se tedy o „použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem a jinými, kdy vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely“.

Komerční sexuální zneužívání dětí je jednou z nejrozšířenějších forem zneužívání dětí, má vážné následky pro psychický a fyzický vývoj dítěte a dynamizuje celou řadu asociálních a antisociálních jevů ve společnosti.

Formy komerčního sexuálního zneužívání dětí

1) Dětská prostituce

Využívání dětí pro sexuální účely za peníze či jinou odměnu.

Formy dětské prostituce:

- prostituční chování dětí přinucením osoby blízké (nejčastěji členem rodiny),
- prostituční chování dětí přinucením osoby cizí,
- prostituční chování dětí „dobrovolné“ pro jejich obživu na ulici,
- prostituční chování dětí „dobrovolné“ pro obživu jejich rodiny,
- prostituční chování dětí „dobrovolné“ za peníze,
- prostituční chování dětí „dobrovolné“ pro zábavu a „zvýšení“ prestiže.

⁴² Wikiskripta.eu [online]., 14.5.2010 [cit. 18. února 2011]. Znásilnění. Dostupné z WWW: <<http://www.wikiskripta.eu/index.php/Zn%C3%A1siln%C4%9Bn%C3%AD>>.

⁴³ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2003. s. 46. ISBN 80-86131-44-0.

⁴⁴ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2003. s. 53. ISBN 80-86131-44-0.

Pro děti, jejichž vývoj osobnosti a sexuality je takto ohrožen, se násilí, nedůvěra, pokoření a odmítnutí stává normou a hrozí v jejich dalším životě nebezpečí, že budou hledat zázemí a morální útěchu u těch, kdo je zneužívají! Je třeba vždy respektovat skutečnost, že žádný souhlas dítěte (dobrovolnost) nemůže ospravedlnit nezákonnost ani jedné z forem a podob KSZD, tudíž se vždy jedná o trestný čin.

2) Obchodování s dětmi

Viz. kapitola 6.3 Ochrana před obchodováním.

3) Dětská pornografie

Jedná se o jakýkoli zvukový nebo obrazový materiál, který používá děti v sexuálně implicitním kontextu. Obrazová pornografie je zobrazení dítěte při výslovné sexuální činnosti, skutečné či simulované, nebo oplzlé vystavování pohlavních orgánů dítěte pro sexuální uspokojení uživatele; zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu. Zvuková pornografie je používání jakýchkoli zvukových prostředků užívajících dětský hlas, skutečný či simulovaný, za účelem sexuálního uspokojení uživatele; zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu. Je zahajovací procedurou roztočení spirály KSZD. KSZD vede u dětí ke zbrzdění psychosociálního vývoje, uzavření se do sebe, protispolečenskému chování, náhlým změnám nálad, depresím a strachu.

Typy komerčního sexualizovaného zneužívání dětí

V obecné rovině lze podle intenzity a frekvence identifikovat tři skupiny komerčně sexuálně zneužívaných dětí:

1. příležitostné - děti poskytují sex za úplatu pouze příležitostně a dobrovolně, nejsou k tomuto nikým nuceny; pokládají to za snadný a relativně zábavný způsob přivýdělku; svým jednáním zpravidla nejsou nijak bezprostředně traumatizovány ani stigmatizovány, nicméně u nich může docházet k jistému „návyku“ na sex, peníze a možná i na některé emoce, které jejich chování provází; tyto děti většinou pochází z dobrých stabilních rodin, kde získané peníze dávají dětem pocit určité satisfakce a zvýšené prestiže z jejich nezávislosti;

2. pravidelné - děti jsou prodávány jinou osobou, nebo osobami, kterými mohou být i členové rodiny; k poskytování komerčního sexu jsou nuceny, a to jak okolnostmi, tak samotnými kuplíři, od kterých dostávají odměnu za poskytnuté

služby; nicméně u těchto dětí existuje svoboda pohybu i jistá forma nezávislosti; u této skupiny dětí se můžeme setkat s rozvinutými příznaky stresu a traumatu;

3. soustavné - děti jsou zcela zotročené, zpravidla zbavené osobní svobody, je s nimi nakládáno hrubým způsobem, jejich život je plně v rukou pachatelů, kuplířů.

Podoby komerčního sexualizovaného zneužívání dětí

- dyadické sexuální zneužití – dyadický vztah jednoho pachatele a jedné dětské oběti patří mezi nejčastější,
- skupinový sex – může mít různou podobu, jeden pachatel má současně více dětských obětí, nebo naopak více pachatelů zneužívá jedno dítě,
- sexuální kroužek – existuje menší skupinka dětí, která společně pravidelně navštěvuje pachatele, tráví spolu volný čas, jehož součástí je i sexuální aktivita, organizátorem často bývá osoba s diagnózou neagresivní pedofilie,
- rituální zneužívání – komerční sexuální zneužití dětí je spojeno s rituálními praktikami, dnes stále častěji s ritualizací nějakého mýtu či oslavy,
- institucionální zneužití – pachatelem se stávají osoby, které využijí systém svého institucionálního začlenění, které je opravňuje ke kontaktu s dětmi, pro organizování komerčního sexuálního zneužívání dětí, dětské zájmové kroužky, dětské tábory. Tato forma patří mezi nejnebezpečnější, protože je založena na zneužití důvěry dítěte,
- organizované zneužití – do organizace komerčního sexuálního zneužití je zapojeno více dospělých osob, které se podílejí na vytipování vhodných dětí a získání jejich souhlasu; tato forma odpovídá obchodu s dětmi; ač je nejméně častá, mohou jí projít rukama až stovky a tisíce dětí.⁴⁵

6.4.3 Pohlavní zneužívání

Při definici sexuálního zneužití musíme vycházet především z nutnosti akceptace zachování kontextu s požadavky historického období i sociálních norem. Při úvahách o normalitě sexuálního chování pak v našem kulturně-

⁴⁵ *Mpsv.cz* [online]. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, [cit. 18 února 2011]. Komerční sexuální zneužívání dětí. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7289/KSZD.pdf>>.

historickém okruhu hraje nejdůležitější roli předpoklad pokrevní nespřízněnosti i požadavek adekvátní věkové zralosti sexuálních partnerů, resp. nepřijatelnost sexuálních aktivit dospělých či dopívajících jedinců s prepubertálními dětmi. A to i v případě jejich eventuálního „souhlasu“. Přitom o normalitě či abnormalitě sexuálního chování zde z hlediska sexuologického uvažujeme pouze v souvislosti s psychosexuální a somatosexuální zralostí objektu, nezávisle na zákonem určené hranici věku pohlavního styku.⁴⁶

V dnešní době mají všechny právní systémy světa minimální věkovou hranici. Nejnižší věkový limit v Evropě je dvanáct let (pouze Malta a Vatikán), nejvyšší sedmnáct let. Většinou je hranicí věk čtrnáct, patnáct či šestnáct let.

Navíc se liší i definice chování, které je v různých zemích už považováno za pohlavní zneužití. Zatímco například u nás je tento trestný čin definován fyzickým kontaktem vedoucím k pohlavnímu vzrušení, v některých státech USA je za zneužití považována i verbální komunikace s erotickým obsahem, expozice dítěte erotickým obrazovým materiálům či nakonec i pouhému pohledu na nahé tělo rodiče. Většina těchto zneužití by u nás byla stíhána podle paragrafu narušování mravního vývoje mládeže.

Vymyšlená obvinění jsou dle některých odborníků v této oblasti vzácná a tvoří prý pouze několik procent všech udání z pohlavního zneužití. Falešná obvinění se někdy mohou vyskytnout v situaci rozvodu rodičů, kdy jeden z nich využije dítě k osočení druhého, a tím k získání různých výhod, například k získání dítěte do své péče. Vyskytují se i v situacích hromadného zneužívání, například ve školkách, kde je více dětí obětí zneužití a jako výsledek sugesce se i nezneužitá děti vžívají do role obětí. Někdy je falešné obvinění útokem na rodiče – týká se to především starších dětí, jež tímto způsobem chtějí získat výhody nebo se rodičům pomstít.⁴⁷

Pedofilie

Pedofilie je parafnie (sexuální deviace), u které jde o erotické (erotosexuální) zaměření na objekty v prepubertálním věku (tedy na chlapce a dívky bez znaků dospívání). Nejčastější je zde zaměření na děti ve věku pěti až dvanácti let.

⁴⁶ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Vyd.1. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. s. 11. ISBN 80-247-0929-5.

⁴⁷ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Vyd.1. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. s. 13-14. ISBN 80-247-0929-5.

Pedofilové jsou lidé, kteří preferují jak fyzickou nezralost objektu, tedy nepřítomnost sekundárních pohlavních znaků (chybění pubického ochlupení a prsů u dívek, u homosexuálních pedofilů například nepřítomnost ejakulace, ochlupení), tak i jeho dětské chování. Název pochází z řeckého pais (hoch, dítě) a z řeckého philós (milovník). Pedofil je tedy milovník dětí.

Podle psychodynamických teorií etiologie pedofilie je prolomení tabu sexuální nedotknutelnosti dítěte u pedofilního muže vysvětlitelné faktem, že tváří v tvář nezralému sexuálnímu objektu je lépe schopen prožít maskulinní a dominantní roli než v akci s dospělou partnerkou. Děti sexuálně nezkušené mohou projevat větší zájem či obdiv k osobě dospělého pachatele, než jaký je schopen vyvolat u zralé ženy.

Fixovaný pedofil je vývojově ustrnulý, takže není s to rozvinout sexuální zájem vůči dospělým a dítě zůstává jeho primárním sexuálním objektem. Regredovaný pedofil sice už prošel sexuálním vztahem s dospělým, ale po frustraci touto interakcí se vrací k zájmu o děti.

Čtyřfaktorový model charakterizující pedofilní druh jednání:

1. sexuální vzrušení – tomu, aby mohl být dospělý muž sexuálně vzrušen dítětem, musejí předcházet kulturní nebo rodinné podmínky, které umožňují sexuální aktivity s dětmi, viktimizace v dětském věku nebo fantazie posílené masturbací;
2. emocionální shoda (kongruence) - pro ni je důležitá míra potěšení a uspokojení ve vztahu k dítěti a souzvuk emocionálních potřeb. Často je podmíněná mentální retardací, nezralostí nebo nedostatečným sebevědomím pachatele;
3. blokování – zralé sexuální uspokojení může být blokováno traumatickou zkušeností s dospělým partnerem, prolongovanou sexuální dysfunkcí, sociální neobratností nebo manželským nesouladem;
4. desinhibice – pachatel může ztratit kontrolu z charakterologických důvodů (prostřednictvím neadekvátních impulzů), chronicky (vlivem psychózy či organicity) a akutně (alkoholem, drogou, situačním stresem).

Důležitým diagnostickým vodítkem při zjišťování pedofilie je tzv. pedagogicko-esetický komplex. Tento pojem vyjadřuje skutečnost, že celá pedofilova osobnost je strukturována podobně jako osobnost dítěte. Dětem rozumí a jsou v dětském kolektivu obvykle velmi dobře přijímáni. Žijí v atmosféře dětského světa, hrají roli staršího kamaráda. Často se velmi dobře uplatní v zaměstnáních spojených s kontaktem s dětmi.

Za rizikové lze pro většinu pedofilů naopak považovat takové projevy deviantních tendencí, které zvyšují četnost úzkých osobních kontaktů s preferovaným objektem.

Samozřejmě ne každý pachatel sexuálního zneužití je pedofil, tedy deviant v pravém slova smyslu. Pedofilní a nepedofilní pachatelé mají přitom odlišnou motivaci svého chování. Pedofilové jsou primárně motivováni svou sexuální preferencí dětí jako objektů, zatímco nepedofilní delikventi mohou mít sex s dětmi například proto, že není dostupný dospělý sexuální partner. Zneužití dítěte dospělým může být i důsledek mentálního handicapu, psychopatologie či antisociálního chování pachatele.

Pedofilové pro tělesné zdraví či život dětských objektů obvykle příliš nebezpeční nejsou. Rizikovitost jejich aktivit spočívá spíše v možnosti narušení psychosexuálního vývoje obětí, eventuálně vývoje jejich interpersonálních a později i partnerských vztahů. Sexuální zneužití spáchané pravými pedofily nemívá závažnější charakter, spočívá zpravidla na nekoitálních formách vzájemného kontaktu s dítětem často v kontextu hry, škádlení apod. Nejzávažnější formou tohoto typu zneužití je obvykle manuální či orální kontakt s genitálem objektu, eventuálně vyžadování masturbace či orálního dráždění.

Některé kontaktní chování pedofilního jedince vůči nezletilému objektu může být odlišně posuzováno sexuologicky a právně. V takových případech je však ale těžké prokázat, zda došlo ke spáchání deliktu, a pokud ano, zda byla jeho nebezpečnost významná.⁴⁸

Charakteristika pachatelů

V oblasti sociální adaptace jsou pedofilní delikventi (především však ti pachatelé sexuálního zneužití, u nichž byla zjištěna porucha sexuální motivace ve smyslu pravé pedofilie) často problémoví. Opakovaně je u nich zjišťována nižší úroveň profesionální kvalifikace nebo vysoká nesexuální kriminalita. Často je u nich diagnostikován i abúzus alkoholu.

Ze všech skupin sexuálních delikventů bývá zjišťován nejvyšší průměrný věk právě u pachatelů trestných činů pohlavního zneužívání – pedofilní delikventi jsou nejčastěji středního věku, s vrcholem mezi třicátým pátým a čtyřicátým rokem.

⁴⁸ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Vyd.1. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. s. 15-16. ISBN 80-247-0929-5.

Delikty toho druhu však nacházíme u adolescentů (s vrcholem v pubertě) a senescentů (s vrcholem mezi padesátým pátým a šedesátým pátým rokem věku).

Z hlediska psychopatologického jsou u pedofilních delikventů nejčastěji diagnostikovány poruchy osobnosti. Psychózy a mentální defekty jsou u nich spíše vzácnější. Méně než 5% z nich trpí psychotickým onemocněním. Relativně častý je výskyt neurotických příznaků v dětství těchto klientů, anomální socializace a psychosexuální nezralost.

U pedofilů – ve srovnání s jinými sexuálními delikventy – je zjištěno, že trpí vyšší sociální introverzí, homosexuálně zaměřeni pedofilové trpí emocionálními problémy a heterosexuální pedofilové trpí zvýšenou tenzí. Projevují nižší sebevědomí, inhibici agresivity a silnou potřebu souhlasu. Jsou charakterizováni jako introverti a málo sociálně dovední, jako jedinci se silnou potřebou ponížení a nízkou potřebou výkonu. Dále jsou u těchto jedinců zjištěny emoční poruchy, úzkost a rigidní superego. Lze je z psychologického hlediska charakterizovat zvýšenou úzkostí, vztahovačností a nedostatečnou sebeakceptací. Není však u nich zjišťována závažnější psychopatologie a jejich partnerská adaptace je relativně dobrá.

Pouze část pedofilů všech typů je celoživotně odkázaná výhradně na deviantní způsob sexuálního uspokojení. Mnozí z nich žijí ve více či méně funkčních manželstvích nebo partnerských vztazích.

Klinická praxe však současně potvrzuje, že někdy se pedofilové žení velmi účelově s rozvedenými ženami vychovávajícími děti v preferovaném věku. Tato motivace přitom nemusí být uvědomělá, nicméně často vede k sexuálním aktivitám s nevlastními dětmi, a to zvláště u pedofilů homosexuálních.⁴⁹

6.4.4 Svádění k pohlavnímu styku

Jednou z dalších možných podob sexuálně motivovaného jednání páchaného na osobách nezletilých je i trestný čin svádění k pohlavnímu styku.

V běžné praxi může mít svádění k pohlavnímu styku podobu nabídnutí, příslibení nebo přímo poskytnutí úplaty nebo prospěchu osobě mladší osmnácti let za pohlavní styk s ní, její pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování.

⁴⁹ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Vyd.1. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. s. 20-21. ISBN 80-247-0929-5.

V daném případě je souhlas poškozené osoby pro posouzení trestnosti pachatele zcela irelevantní, tzn. že trestného činu svádění k pohlavnímu styku se lze dopustit i tehdy, kdy poškozená osoba s tímto jednáním vysloví předchozí souhlas.⁵⁰

6.4.5 Kuplířství

Mezi asociálními skupinami obyvatel se bohužel občas vyskytne i páčání trestného činu kuplířství i mezi členy rodiny, k němuž dochází tehdy, pokud někdo jiného zjedná, přiměje nebo svede k provozování prostituce nebo z ní kořistí.⁵¹

6.5 Trestné činy ohrožující mravnost

Ohrožování mravnosti upravuje § 190 trestního zákona, který říká, že tohoto trestného činu se dopouští ten, kdo provozuje prostituci v blízkosti škol či školského nebo jiného podobného zařízení, které je určeno pro pobyt či návštěvu dětí.

V takovémto případě je ohrožena morálka dítěte, což může vést ke změně lidských hodnot v jeho dospělosti.

Morálka představuje jakýsi kodex společenského života, který může být právě pachateli mravnostní kriminality ovlivněn. Společenský vývoj dítěte je pak ohrožen a může vést k tomu, že samo dítě bude v dospělosti mravnostní kriminalitu páchat. Je proto třeba dbát na to, aby se s takovouto zkušeností pokud možno nesetkalo nikdy, protože prostituce ohrožuje nejen děti, ale samozřejmě je společensky škodlivá i pro dospělé osoby.

6.6 Trestné činy z oblasti zneužívání látek

Tato kapitola se zabývá ochranou dětí před podáváním alkoholických nápojů a anabolických látek.

Zákaz prodeje alkoholických nápojů osobám mladším osmnácti let upravuje zákon číslo 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými

⁵⁰ DURDÍK, T. Dítě jako možný objekt trestného činu (2.). In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č.5/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 17. ISSN 1212-866X.

⁵¹ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a trestné činy (2.). In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 12/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 6. ISSN 1212-866X.

tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů v § 12. Alkoholické nápoje se nesmí též prodávat na sportovních a jiných kulturních akcích určených osobám mladším osmnácti let, též potom prostřednictvím prodejních automatů, kde nelze zkontrolovat věk kupujícího.

Za alkoholický nápoj se podle tohoto zákona považuje lihovina, pivo, víno a nápoj, který obsahuje více než 0,5 objemového procenta alkoholu.

Každý provozovatel je povinen na místech prodeje tabákových výrobků a alkoholických nápojů umístit pro kupujícího zjevně viditelný text zákazu prodeje těchto výrobků osobám mladším osmnácti let.⁵²

Podávání alkoholických nápojů mládeži upravuje též trestní zákon v § 203, který říká, že pachatelem trestného činu podle tohoto zákona je ten, kdo ve větší míře nebo opakovaně prodá, podá nebo poskytne dítěti alkohol. Pachatelem tohoto trestného činu nemůže být současně ten, kdo si sám alkohol objednává, pro posouzení větší míry jsou rozhodné individuální okolnosti a množství podávaného alkoholu v závislosti na tělesném a mravním vývoji mladistvého.⁵³

Anabolickými látkami se rozumí převážně syntetické hormony, které zpomalují odbourávání bílkovin a zároveň stimulují jejich biosyntézu a tím podporují růst tkání. Používají se ve formě tablet, kapslí a nitrosvalových injekcí. Zásadním způsobem ovlivňují metabolismus organismu, což se projevuje například v růstu svalové hmoty a nadměrném vývinu mužských sekundárních pohlavních znaků. Vysoká hladina těchto látek může negativně ovlivnit i reprodukční funkci. Zneužívání anabolických látek zejména u mládeže tak může vést k nevléčitelnému zdravotnímu poškození a vývojovým poruchám organismu.⁵⁴

Zákaz podávání anabolických látek dětem mladším 14 let upravuje trestní zákon v § 288.

⁵² Česko. Zákon ze dne 19. srpna 2005 : o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. In *Sbírka zákonů České Republiky*. 2005, 133, s. 7093-7101. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2005/sb133-05.pdf>>. ISSN 1211-1244.

⁵³ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a trestné činy. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 11/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 3. ISSN 1212-866X.

⁵⁴ *Biotox.cz : Závazný pokyn policejního prezidenta 12/1999* [online]. [cit. 24. února 2011]. Drogy a zákon. Dostupné z WWW: <<http://www.biotox.cz/enpsyro/pj3zak6.html>>.

7 STANOVENÍ FAKTORŮ UMOŽŇUJÍCÍCH PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI NA DĚTECH

7.1 Etiologie kriminality proti mládeži

Etiologie je nauka o příčinách vzniku nemocí, původu onemocnění.

Jestliže chceme objasňovat příčiny špatného zacházení s mládeží, musíme vzít v úvahu tři okruhy faktorů, které mohou mít na vznik tohoto fenoménu vliv:

- Faktory působící ve společnosti:
 - závisí na kultuře a struktuře společnosti;
 - závisí na demografických podmínkách;
 - závisí na legislativě;
 - závisí na kriminalitě;
 - závisí na práci OČTŘ a práci ostatních institucí.
- Faktory působící uvnitř rodiny:
 - závisí na ekonomice rodiny;
 - závisí na alkoholové a nealkoholové toxikomanii v rodině;
 - závisí na nezaměstnanosti či zaměstnanosti v rodině;
 - závisí na počtu členů rodiny, na rodinných vztazích mezi těmito členy.
- Faktory spočívající v jednotlivci:
 - psychické rysy;
 - sexuální deviace;
 - poruchy orgánů;
 - neurotické osobnosti;
 - psychotici, atd.⁵⁵

Otázka „Proč se dětem ubližuje?“ musí dříve nebo později napadnout každého soudného člověka. Je skutečně obtížné představit si rodiče, jak svému dítěti odpírá jídlo, polévá ho ledově studenou vodou, nutí jej klečat několik hodin s knihami na rukách, pálí mu konečky prstů cigaretou nebo jej zamyká celé dny na

⁵⁵ NOVOTNÝ O., ZAPLETAL J. *Kriminologie*. 2. přeprac. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2004. s. 412. ISBN 80-7357-026-2.
SVATOS, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. s. 105. ISBN 978-80-86708-81-2.

záchodě. Kdo za to může? Společnost, rodina, rodič, nebo dítě? Co se skrývá v lidech, kteří jsou schopni vystavovat svoje děti systematickému utrpení, utrpení, které na jedné straně vede k trvalým duševním následkům, na druhé straně k přenosu násilí na další generace?

Fyzické a psychické týrání není nebezpečné pouze v aktivní formě, ale i jeho pasivní forma – tedy zanedbávání, výrazně ohrožuje zdravý vývoj mládeže. Následky zanedbávání se projevují až za určitý čas, zejména následky dlouhodobé nedostatečné výživy, hygieny nebo neposkytnuté lékařské péče. Zanedbávané děti jsou shledávány jako jedinci s nízkým sebevědomím, špatnou sebekontrolou, hyperaktivní nebo apatičtí s narušenými vztahy s vrstevníky apod.⁵⁶

Záměrné ubližování dítěti není přímočarý proces vedoucí od „pachatele“ k oběti. Při jeho vzniku hrají roli desítky skutečností na straně dítěte, jeho rodičů, rodiny, prostředí, ve kterém rodina žije, a koneckonců celé společnosti. Tyto skutečnosti působí tak, že se někdy spojují, čímž vytvářejí úrodnou půdu pro špatné zacházení s dítětem ve smyslu tělesného a psychického týrání, zanedbávání či sexuálního zneužívání. Těmto podmínkám říkáme rizikové faktory.⁵⁷

7.1.1 Rizikové děti

Pozorováním a pečlivým sledováním se zjistilo, že některé děti se během svého života stávaly obětí týrání opakovaně. Vědci začali zkoumat přítomnost specifických vlastností, které by mohly mít podíl na tom, že tyto děti jako by „přitahovaly“ agresivitu nejenom svých vlastních rodičů, ale svých pěstounů, vychovatelů či pracovníků dětských domovů.

Zjistilo se, že u těchto dětí působí tzv. biologické faktory, jako je nedonošenost spojená s nízkou porodní váhou, obtížně zvladatelný temperament, chronické nemoci nebo vrozené tělesné či duševní vady. Přítomnost jednoho nebo více těchto faktorů může působit jako překážka ve vytváření optimální vazby mezi dítětem a jeho matkou.

⁵⁶ NOVOTNÝ O., ZAPLETAL J. *Kriminologie*. 2. přeprac. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2004. s. 411. ISBN 80-7357-026-2.

⁵⁷ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozšířené vydání. Praha : G plus G, 1999. s. 87 ISBN 80-86103-21-8.

Děti předčasně narozené vždy vyžadují mnohem více pozornosti a péče, z čehož plyne, že jejich matky trpí vyšší mírou úzkosti, nezřídka spojenou s depresí a pocity selhání.

Děti s obtížně zvladatelným temperamentem jsou charakterizovány zvýšenou podrážděností, plačtivostí, náhlým rozrušením bez možnosti rychlého utišení, nepravidelností rytmu spánku a krmení a nedostatkem adaptability. Ve vyšším věku tyto děti vyžadují větší pozornost, jsou neposedné, často se vztekají, nedokáží ovládat svoje emoce, jsou nepozorné, mohou být manuálně nešikovné. Tzv. hyperaktivní děti se stávají objektem násilí ze strany frustrovaných bezradných rodičů, kteří je vnímají jako záměrně neposlušné a nedisciplinované.

Obtížně přijatelná je i situace, kdy se obětí ubližování nebo týrání stane handicapované dítě, které je uvázané na lůžko nebo na vozíček, které má nějaké tělesné nebo duševní poruchy. Děti s tělesným, smyslovým nebo mentálním handicapem jsou vystaveny riziku týrání a sexuálního zneužívání ve větší míře než jejich zdraví vrstevníci. Tyto děti jsou závislé na rodičích nebo lidech, kteří o ně pečují, často se tedy stávají obětí moci dospělého.

Výzkumy, které sledovaly charakteristiky obětí sexuálního zneužívání, prokázaly, že se jimi stávají zejména děti, které již někdo v minulosti zneužil. Samo zneužití, podobně jako týrání, tedy zvyšuje riziko dalšího zneužívání.⁵⁸

7.1.2 Riziková dospělí

Odpovědnost za ublížení dítěti nese vždy ten, kdo ho způsobuje, tedy nikoli dítě. Bez ohledu na intenzitu a četnost rizikových faktorů stojí na začátku ubližování dospělý jedinec, který se v dané chvíli může svobodně rozhodnout, zda svoji fyzickou a intelektovou převahu vůči dítěti zneužije a vynutí si na něm svoji vůli i za cenu utrpení a bolesti dítěte. Předpoklad uváženého rozhodování a ovládnutí pudového potenciálu však vždy neplatí. Dítěti může ublížit i člověk, který svoje konání a důsledky není schopen vyhodnotit ani kontrolovat v důsledku vážné duševní nemoci.

⁵⁸ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozšířené vydání. Praha : G plus G, 1999. s. 88-91. ISBN 80-86103-21-8.

V podobném stavu se může ocitnout nejedna maminka, která krátce nebo několik týdnů poté, co přivede na svět děťátko, ztratí přehled o sobě, o svém okolí, a v zoufalství jedná způsobem, které ohrožuje nejenom ji, ale i dítě.

Dalším rizikem pro dítě jsou různé druhy demence. Takovéto onemocnění mozku postihuje především generace dědečků a babiček. Přítomnost demence se často nerozpozná, nebo se podceňuje.

Při vzniku týrání dítěte se na straně dospělých velmi často uplatňují faktory, které jejich rozpoznávací a ovládací faktory přímo neruší, ale o to významněji je oslabují. Mezi tyto stavy patří opakovaně prožívané úzkostné a depresivní poruchy, které mohou mít různou hloubku a délku trvání: depresivní stavy jsou doprovázeny pocity nedostatečnosti, beznaděje, ztráty motivace, sebeúcty, sebevědomí a celkově nízkou schopností snášet zátěž.

Emoční i sociální nezralost, nedostatek zkušeností, chybějící sociální zázemí, nízká podpora okolí, pocit opuštěnosti jsou jenom některé z řady dalších rizikových faktorů, které zvyšují pravděpodobnost ohrožení zdraví a života dítěte v důsledku tělesného a psychického týrání.

Nezanedbatelné riziko pro zdravý vývoj dítěte představuje i situace tzv. svobodných matek. Mnohé z nich vychovávají děti za cenu velkých obětí, někdy bez jakékoli pomoci. Negativní roli tady hraje nedostatek financí a materiálního zázemí, které je znásobeno diskriminačními pracovními podmínkami a nevýhodným společenským postavením.

Dalším významným rizikem na straně rodičů se mohou stát jejich nadměrná očekávání vůči dítěti. Tyto děti mají „naordinován“ jazykový kroužek, balet, krasobruslení, pěvecký sbor či sportovní tréninky často dříve, než začnou chodit do školy. Pokud dítě tyto aktivit nestíhá nebo v nich zrovna nevyniká, stává se terčem výčitek, hněvu ambiciózního rodiče, který není schopen přijmout fakt, že má doma dítě s průměrnými nebo dokonce podprůměrnými intelektovými schopnostmi nebo manuálními dovednostmi.

Pozorováním a psychologickým vyšetřováním rodičů, kteří týrali své děti, se zjistilo, že svoje dítě vnímají jako méně inteligentní, záměrně neposlušné, zlobivé a nešikovné. Rovněž se prokázalo, že v rodinách s přítomností týrání se ve výchově s převahou uplatňují autoritativní prvky. Je to výchova založená na disciplíně a strachu z trestání, kde si rodiče s dítětem nehrají, neprojevují své city, nepovzbuzují je a méně odpovídají na jeho aktivity.

Obecně se věří, že významnou roli při vzniku týrání hraje alkohol u rodiče. Souvislosti mezi užíváním alkoholu a týrání dětí se věnovalo několik výzkumů. Většina z nich však přímou souvislost mezi užíváním alkoholu nebo jiných drog a vznikem tělesného týrání nepotvrdila. Výsledky těchto studií jsou však v určitém rozporu s průzkumem výskytu ubližování dětem v rodinách alkoholiků, podle kterých se v těchto rodinách dětem ubližuje přibližně třikrát častěji než v rodinách bez alkoholu.

Zajímavou a dodnes ještě neprozkoumanou oblastí rizikového chování rodiče je tzv. transgenerační přenos týrání. Tato studie nebyla však potvrzena, jen malé procento rodičů, kteří byli sami v dětství týráni, týrají teď své dítě.⁵⁹

7.1.3 Mikrosystém rodiny

Individuální charakteristiky rodičů a dětí se přirozeně uplatňují v kontextu prostředí, ve kterém žijí. Nejintimnějším lidským společenstvím je rodina. K tomu, aby rodina mohla plnit svoje základní poslání, tedy zajištění fyzického a citového bezpečí všech svých členů, musí mít určité vnější a vnitřní předpoklady. Podmínkou na plnění práva dětí na bezpečí jsou fungující vztahy mezi rodiči, mezi rodiči a dětmi a mezi sourozenci navzájem. Věda potvrzuje klinickou zkušenost, že v rodinách, kde se dětem ubližuje, jsou tyto vztahy často velmi narušené nebo fungují pouze v materiální rovině. Charakteristickým rysem podobných rodin je přítomnost konfliktu, který zůstává často nepojmenován, jako kdyby neexistoval.

Rovněž je známo, že týrání, sexuální zneužívání a zanedbávání se v dané rodině většinou neváže pouze na jedno dítě a mnohdy ubližování překračuje i hranici rodiny. U sexuálního zneužívání se jako nejrizikovější rodinná struktura jeví přítomnost cizího člověka v roli otce, dospívající dcera a častá nepřítomnost matky v rodině.

V případě zanedbávání dětí je pro rodinu typická chaotičnost a časté změny rodičovských postav, nejčastěji ve formě střídání tatínků.

Nízká podpora a vřelost ze strany rodiče charakterizuje i rodiny s přítomností týrání. Rodičovský styl je v těchto rodinách založený na autoritářství, s důrazem na

⁵⁹ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozšířené vydání. Praha : G plus G, 1999. s. 92-98. ISBN 80-86103-21-8.

trestání, donucování a omezování. Studie prokázaly, že většina případů týrání se vyvinula ze snahy rodiče dítě ukáznit.

Ne všechny rodiny s výskytem týrání jsou charakterizované chladnými, nezúčastněnými vztahy. Opak je pravdou v případě tzv. symbiotických rodin, kde jsou emoční vztahy mezi jednotlivými členy rodiny vysoce intenzivní, silné a pevně spojené. Lidé vytvářející symbiotické vztahy jsou schopni existovat pouze jako část jiných. Svou veškerou energii spotřebují na hledání lásky a porozumění nebo na napadání jiných, pokud jim toto nejsou schopni poskytnout. Neustále se snaží zformovat jakési nedělitelné já. Podobné rodiny fungují jako jeden funkční celek, který se stává dysfunkčním v momentě, když se objeví nějaký problém vyplývající z nezralého a samostatného já jednotlivých členů. Zdrojem problému bývá vzájemné soutěžení o to, kdo bude opečováván. Prohrávající partner vnímá svoje dítě vyžadující náročnou péči jako ohrožení svých emočních potřeb a vidí v něm konkurenta. Násilné chování vůči dítěti představuje extrémní snahu dosáhnout maximální pozornosti a péče v rodině. Vzniká ve chvíli, kdy rodinný systém není schopen uvolnit nahromaděné napětí plynoucí z frustrace neuspokojených citových potřeb jinak než prostřednictvím agresivního chování vůči dětem, jeho nejslabším členům.

Pokud rodič u svého partnera neuspěje, může svoje potřeby přenést na samotné dítě. Od něj pak očekává, že mu „bude dělat“ rodiče, bude se o něho starat, řídit jej, chránit a především bude nést jeho vlastní odpovědnost. Tomuto vztahu říkáme „výměna rolí“. Jeho zdrojem je nevědomá touha rodiče po mateřské péči, která v důsledku různých okolností nebyla v jeho dětství plně uspokojena. V dítěti, které tuto roli přirozeně není schopné naplnit, vidí příčinu svého neuspokojení. V takovém vztahu se dítě stává terčem jeho neustálé kritiky, ponižování a nekontrolované agresivity.⁶⁰

7.1.4 Ekosystém a makrosystém

Z hlediska sociálně-ekonomického postavení rodiny je nutné si uvědomit, že jakékoli ubližování dětem není „výsadou“ jedné či několika skupin obyvatelstva a rozhodně se nevyhýbá žádné společenské a ekonomické vrstvě. Četnost případů

⁶⁰ PÖTHER, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozšířené vydání. Praha : G plus G, 1999. s. 99-101. ISBN 80-86103-21-8.

týrání a zanedbávání se v kontextu sociálního zařazení rodiny do určité míry liší. V této souvislosti se jako jeden z nejvýznamnějších rizikových faktorů jeví nízký ekonomický statut rodiny. Zejména tělesné násilí a zanedbávání jsou v nejchudších rodinách zastoupeny častěji než jinde. V těchto rodinách se obecně násilí objevuje častěji.

Mezi rizikové faktory patří nezaměstnanost. Pouze v důsledku nezaměstnanosti se rodina dostane do špatné finanční situace. Nemožnost najít odpovídající zaměstnání je pak zdrojem frustrace a pocitu ponížení, který se často vybíjí na nic netušících dětech.

Dalšími faktory mohou být vnější prostředí, ve kterém rodina žije, jako je například obec, město, sídliště, dále pak širší rodina, příbuzní nebo přátelé, kteří mohou mít na chování rodičů vůči dětem určitý vliv.

Nedostatek sociálních kontaktů a chybějící vazby s okolím mohou vést k sociální izolaci rodiny, která riziko výskytu násilí a patologických vzorců chování prokazatelně zvyšuje. K sociální izolaci rodiny přispívá i atmosféra obecného nezájmu a lhostejnosti.

Rizikovým faktorem ve vztahu k tělesnému týrání je fascinace kulturou násilí, tak jak ji lze pozorovat nejenom ve Spojených státech, ale v posledních letech i u nás. Svědčí o tom rekordní návštěvnost filmů s tematikou hrubého násilí, vysoká sledovanost televizních pořadů, které přenášejí násilí v přímém přenosu téměř „naživo“, i vysoký náklad časopisů s naturalisticky detailními reportážemi o tragédiích obyčejných lidí.

Užívání násilí má velkou šanci stát se součástí standardního chování a přijatelným způsobem lidského jednání. Každodenní konfrontace s násilím navíc otupuje schopnost soucitu s obětí, která je hlavní motivací k pomoci a k záchraně trpících.

V souvislosti s negativním vlivem násilí v médiích se nabízí otázka vlivu sledování pornografických materiálů. Vztah mezi pornografií a špatným zacházením s dítětem se zkoumá především z hlediska sexuálního zneužívání dětí.⁶¹

⁶¹ PÖTHER, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozšířené vydání. Praha : G plus G, 1999. s. 101-104. ISBN 80-86103-21-8.

7.1.5 Příčiny sexuálního zneužívání

Za hlavní příčiny sexuálního zneužívání mnozí badatelé v posledních letech považují traumatizaci samotných pachatelů. Otázka prevalence sexuálního zneužití v dětství u pachatelů pedofilních deliktů a jeho role v etiologii deviace či kriminogenezi deliktu je však zatím nedořešená. Zastánci teorie etiologického významu zneužití při rozvoji parafilie vycházejí z hypotézy, že ten, kdo má podobně traumatizující zážitek v anamnéze, má větší pravděpodobnost stát se sám v dospělosti pachatelem sexuálního deliktu. Mnozí autoři skutečně zjišťují zneužití, nejednou incestního typu nebo homosexuálního charakteru, ve vlastním dětství většiny pachatelů sexuálního zneužití. Také považují sexuální viktimizaci v dětství za důležitý etiologický faktor pozdějšího pedofilního chování. Výsledky studií však nejsou v této oblasti jednoznačné. Svědčí o tom i přehled výzkumů, podle kterého se sexuální zneužití vyskytuje dle různých autorů v anamnéze 0 až 67 % pedofilních pachatelů.

Je velmi těžké stanovit, na kolik jsou tato čísla spolehlivá, protože výzkumy jsou založeny pouze na vlastní výpovědi pachatelů, kteří často jeví snahu připisovat příčiny deliktů vnějším okolnostem. Avšak sexuální viktimizace v dětství se nachází u 50 % uvězněných pachatelů sexuálního zneužití ve srovnání s 20 % u vězňů s nesexuálními delikty. U pedofilních delikventů je tedy zjevně skutečně disproporcionální počet těch, kteří byli sami oběťmi zneužití. Můžeme si ale klást otázku, proč právě tato viktimizace vede ke zneužívání, místo toho, aby podobné tendence spíše potlačila, a proč – pokud je zkušenost se sexuálním zneužitím v dětství tak stresující – tato oběť pak dále zneužívá někoho jiného.

Teorie vysvětlující sexuální zneužívání na základě vlastní sexuální traumatizace pachatele v dětství, ale ani v případě, že budeme považovat za prokázané vyšší zastoupení v dětství sexuálně zneužitých jedinců mezi sexuálními delikventy, nemohou dát odpověď na dvě základní otázky:

Proč se sexuálních deliktů dopouští v dospělosti pouze část v dětství zneužitých jedinců?

Proč se sexuálních deliktů dopouštějí i muži, kteří sexuálně traumatizováni nebyli?

Badatelé, kteří ignorují existenci sexuálních deviací a jejich základní roli v kriminogenezi deliktu, zjevně nebudou schopni tyto diskrepance vysvětlit pouze na základě uvedených psychodynamických spekulací.

Zastánci psychodynamických teorií etiologie sexuálního zneužívání vycházejí především ze zjištění, že v dětství pedofilních pachatelů, a to dokonce častěji než u sexuálních agresorů a expozérů genitálu, nacházíme dysfunkční výchovné prostředí, disharmonické vztahy mezi rodiči a neadekvátnost identifikační figury otce. Mnozí pedofilní delikventi uvádějí zanedbávání v dětství ze strany rodičů a mnozí považují své rodiče za hostilní a trestající.

Většinu sociálních dovedností (a to zvláště těm intimním) se dítě učí právě v citových vztazích s rodiči. Pokud jsou tyto vztahy defektní, dítě se nenaučí vztahovým dovednostem a současně nezíská ani sebedůvěru a důvěru k ostatním lidem. Toto všechno mu pak zabrání ve vybudování adekvátních vztahů v dospělosti. Tyto deficity, společně s potřebou ovládat, pak později zvláště adolescentní pedofilní delikventy vedou k výběru dětí jako objektů sloužících nejenom k uspokojování sexuálních potřeb, ale i k uspokojení potřeby intimity.

Při hledání evolučně biologických příčin sexuální preference některých mužů pro prepubescentní objekty vycházejí úvahy z předpokladu, že normální sexuální preference jsou určeny především těmi charakteristikami objektu, které jsou relevantní z hlediska reprodukce.

Vysvětlení možného vzniku pedofilie je ve způsobu, jakým je organizovaný mužský sexuálně preferenční systém. Tento systém je dle hypotézy komplexem „modulů“, které jsou vyladěné na určité charakteristiky prostředí, a to zvláště na ty, které jsou relevantní z hlediska jednotlivých vývojových reprodukčních problémů ve volbě sexuálního partnera. Předpokládá se přitom, že shody s těmito moduly jsou určeny pro detekci pohlaví objektu (pravděpodobně na základě hodnocení sekundárních pohlavních znaků) a absence genetických anomálií, a jsou na sobě relativně nezávislé. Porucha v činnosti jednotlivých modulů může vést k odlišným preferencím. Základem pedofilie je pak porucha v detekci tvaru těla (poměru pasu a boků), která způsobuje, že detektor věku (nastavený na signály jako jsou hladkost kůže, lesklost vlasů a pohyblivost) není patřičně tlumen. Prepubertální objekty se pak stávají sexuálně nejatraktivnějšími.

Uvedené předpoklady nepřímou prokazují i klinická zkušenost svědčící o tom, že z hlediska možné heterosexuální adaptace jsou nejperspektivnější efebofilně

orientovaní homosexuální muži – tvar těla dospívajícího chlapce má podstatně blíže k tvarům těl dospívajících dívek a žen obecně než tvar těla preferovaných dospělých mužských objektů a k tvarům těla dospělých žen u homosexuálů androfilních.

Kromě uvedených psychologických či evolučních etiologických teorií existují i výzkumy, které potvrzují alespoň částečnou organickou podmíněnost anomálních sexuálních preferencí. Snad nejnadějnější z výzkumů biologických základů sexuálních deviací jsou nálezy při vyšetřování mozkových anomálií u sexuálních delikventů, a to pomocí elektroencefalografického nebo neuropsychologického vyšetření, pomocí počítačové tomografie, magnetické rezonance, a v poslední době i pozitronové emisní tomografie.⁶²

⁶² WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Vyd.1. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. s. 21-24. ISBN 80-247-0929-5.

8 PREVENTIVNÍ OPATŘENÍ TÝKAJÍCÍ SE KRIMINALITY PÁCHANÉ NA NEZLETILÝCH OSOBÁCH

Předpoklady úspěšné kontroly kriminality páchané na mládeži spočívá v cíleném shromažďování údajů o obětech trestných činů, zkoumání problematiky násilí v rodině a v neposlední řadě pak v ověřování souvislosti současné trestné činnosti pachatelů s jejich týráním a zneužíváním v dětství.⁶³

Prevence ubližování dětem je, nebo měla by být, přirozenou součástí systému na ochranu dětí v každé společnosti. Zahrnuje několik oblastí, které se dotýkají mentálního a tělesného zdraví dítěte, rodiče, jejich vzájemného vztahu, vztahu rodičů, podmínek v užším a širším společenství, stavu společnosti a v dnešním globalizujícím se světě i celého lidského společenství. Cílem prevence je na těchto úrovních předejít vzniku traumatizace dítěte, zabránit jejímu pokračování a zabránit rozvoji dlouhodobých zdravotních, sociálních a psychologických následků na zdraví dítěte.

Ve světě je většina preventivních opatření zaměřena na izolování nebo odstranění jednoho z mnoha rizikových faktorů, což se však ukázalo jako neefektivní. Vždy je třeba pracovat s více rizikovými faktory, které se navzájem ovlivňují a podmiňují.

Jako nejúčinnější se ukázaly programy cílené na systém rodiny. Tyto programy jsou nejúčinnější, pokud začnou ještě před narozením nebo těsně po narození dítěte.

Další úroveň preventivních zásahů je úroveň exosystému. Ve většině případů se zaměřují na instituce, s kterými jsou děti v kontinuálním styku, tedy především na základní a střední školy. Zvláštní místo mezi nimi mají preventivní projekty zaměřené na předcházení sexuálnímu zneužívání. V jejich rámci se s dětmi pracuje na osvojení následujících postojů:

- moje tělo patří mně a mám právo si ho chránit;
- existují bezpečné a nebezpečné dotyky, které jsou často zahaleny tajemstvím, právě proto o nich musím mluvit;

⁶³ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. s. 105. ISBN 978-80-86708-81-2.

- nesmím tolerovat žádné nepříjemné dotýkání a manipulace s tělem, které ve mně budí obavy;
- mám právo říct „ne“;
- najdu si ve svém okolí bezpečné osoby, kterým se mohu kdykoliv a s čímkoliv bez obav svěřit;
- pokud se svěřím, mohu ubližování zastavit.⁶⁴

Jedním z preventivních opatření bylo zavedení sexuální výchovy do škol. Způsob aplikace a především sama praxe ve školách již nebudí tolik optimismu. Učitelé sexuální výchovu stále chápou jako vzdělávací nebo osvětový předmět bez ambicí na změny chování dítěte. Prakticky vůbec neexistuje profesionální příprava rodičů.

Je nutné vysvětlit dětem, že ke zneužití patří i situace, kdy se ho dospělý vůbec nedotkne, ale přesto mu ubližuje, např. mu ukazuje svoje genitálie, onanuje před ním, nutí ho se dívat na pornografické filmy, časopisy nebo fotografie.

Dítě musí vědět, jak odmítnout požadovanou službu či pomoc neznámému člověku, která se má realizovat na odlehklém místě. Čím více budeme při poučování dětí otevřenější, tím větší jim dáme šanci na přežití a tím větší možnosti vyjít z osudové události se zdravou kůží.

Rozlišujeme čtyři typy prevence:

1. primární prevence – široce koncipované osvětové edukativní působení v podání informací o protiprávnosti sexuálního zneužívání dětí; oběť není nikdy vina, vinen je vždy pachatel;
2. sekundární prevence – aktivně vyhledává rizikové děti, rizikové dospělé, rizikové rodiny, rizikové situace;
3. terciární prevence – smyslem je zamezení dalšího násilí či zneužívání dítěte;
4. kvartální prevence – jedná se o návrat dítěte zpět domů, jestliže v rámci léčby a ochrany dítěte bylo umístěno jinde.⁶⁵

Některé programy jsou vedeny formou přednášek, jiné obsahují nácvik obranného chování v rámci přehrávání nejpravděpodobnějších nebezpečných situací.

⁶⁴ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozšířené vydání. Praha : G plus G, 1999. s. 106-109. ISBN 80-86103-21-8.

⁶⁵ HANUŠOVÁ, J. Sexuální zneužívání dětí – terapie a prevence. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 6/2006*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 14-15. ISSN 1212-866X.

Dítě tímto způsobem získá nejenom teoretické znalosti, ale i praktické dovednosti, jak včas rozpoznat hrozící nebezpečí, jak se mu vyhnout a zkušenosti v tom, jak se před ním chránit nebo jak najít rychlou pomoc. Návky technik předcházení sexuálnímu zneužití se osvědčují především v případech pokusů o zneužití cizí osobou. Získaná zkušenost je bohužel málo přenosná do situace ohrožení dítěte v rodině, kdy je potencionální násilník rodič nebo člověk, který se těší přirozené důvěře dítěte.

Při prevenci ubližování dítěti hrají klíčovou roli také učitelé. Tráví s dítětem denně více času než jeho rodič, má s ním dlouhodobý kontakt a má tedy možnost si všimnout jakékoli změny na těle, v chování nebo náladách dítěte a v případě důvěrného vztahu je často jediným, komu se může dítě s probíhajícím ubližováním svěřit. Možnost identifikace zanedbávání, tělesného nebo citového týrání a sexuálního zneužívání dítěte do velké míry závisí na schopnosti učitele příznaky týrání a zneužívání včas rozpoznat.

Na úrovni makrosystému se uplatňují především faktory týkající se kulturních a náboženských hodnot, které ovlivňují chování veřejných i soukromých institucí. Vžitá tradice do velké míry determinují i chování rodičů ke svým dětem. Tyto tradice ještě i dnes odrážejí autoritativní pozici otce a vyžadují bezpodmínečnou poslušnost dítěte ke svým rodičům. Produktem vytrvalé a cílené osvěty může být vznik a růst postojů preferujících jedinečnou osobnost dítěte a zvyšování jeho osobní odpovědnosti. Součástí prevence je i poučování občanů o způsobech, jak oznámit podezření z ubližování dítěti.⁶⁶

⁶⁶ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozšířené vydání. Praha : G plus G, 1999. s. 109-110. ISBN 80-86103-21-8.

ZÁVĚR

Po nastudování odborné literatury a s využitím všech možných dostupných zdrojů jsem došla k závěru, že pro páchání trestné činnosti, která je zaměřená na děti, jsou podstatným předpokladem traumatizující následky z dětství pachatele. Není to však příčina jediná.

Dalším předpokladem jsou psychické deviace a různá onemocnění. V mnoha případech ale příčiny nejsou zcela jasné. Pachatel, který se podrobí psychologickému nebo sexuologickému vyšetření, nemusí vykazovat známky ani jednoho z faktorů.

Dalším faktorem je potom prostředí, ve kterém pachatel žije, finanční zabezpečení rodiny apod. v rodinách chudých, žijících na okraji společnosti dochází k páchání trestné činnosti mnohem častěji než v rodinách ostatních.

Nejčastější trestnou činností je asi týrání svěřené osoby. Zpravidla se odehrává v rodině „za zavřenými dveřmi“, a proto je tato trestná činnost vysoce latentní. Mnohdy nejsou na dětech patrné žádné známky toho, že jim je ubližováno. Zanechává to v nich však traumatizující následky na celý život. A proto mají tyto týrané děti největší předpoklady stát se v dospělosti také pachateli trestných činů.

Česká i mezinárodní legislativa poskytuje dětem dostatečnou ochranu, je ale třeba dbát především na prevenci. Například by mohli sociální pracovníci docházet do rodin, kde se již jednou trestná činnost obdobného charakteru objevila a pomoci všem členům rodiny usměrnit své chování, respektovat navzájem jeden druhého a dále rozšířit více do podvědomí dětí, že pokud jim je ubližováno, tak to mají ihned někomu říci. A nemusí to být nikdo známý, protože za tímto účelem jsou u nás zřízena různá centra, kam se mohou v případě potřeby obrátit.

Policie České republiky neviduje trestné činy spáchané na dětech do ucelených statistik, proto je složité počet obětí jednotlivých trestných činů dohledat.

S touto problematikou jsem se proto obrátila na odbor sociálních věcí v Chotěboři a dále na obvodní oddělení Policie ČR v Havlíčkové Brodě.

Odbor sociálních věcí v Chotěboři evidoval za rok 2009 trestný čin neplnění vyživovací povinnosti (zanedbání povinné výživy) 51 krát, sexuální zneužívání dětí 8 krát – z toho 5 krát v rodině (pachatelem byl vždy přítel či druh matky) a 3 krát jinou osobou. Trestný čin týrání svěřené osoby byl spáchán ve správním obvodě Chotěboř naposledy v roce 2006, jinak nikdo nebyl za tento čin stíhán.

Podle statistik Odboru sociálních věcí v Chotěboři od roku 1993, kdy byly děti jakýmkoliv způsobem týrány, se přibližně 20 % těchto týraných dětí dopustilo v dospělosti obdobné trestné činnosti.

Obvodní oddělení Policie ČR v Havlíčkově Brodě evidovalo za rok 2010 počet dětských obětí jednotlivých trestných činů v okrese Havlíčkův Brod uvedených v následujících tabulce:

Zanedbání povinné výživy	87
Opuštění dítěte	0
Vražda	1
Vražda novorozeného dítěte	0
Týrání svěřené osoby	0
Únos	0
Obchodování s dětmi	0
Ohrožování výchovy dítěte	5
Znásilnění	0
Obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku	0
Pohlavní zneužívání	5
Svádění k pohlavnímu styku	0
Kuplířství	0
Ohrožování mravnosti	0
Podávání anabolických látek mládeži	0
Podávání alkoholických nápojů mládeži	2

Z uvedené tabulky je zcela patrné, že nejčastějším trestným činem je zanedbání povinné výživy, dále potom ohrožování výchovy mládeže a pohlavní zneužívání.

Tato čísla však nemusí znamenat celkový počet obětí trestné činnosti, mnohými případy se OČTŘ ani nezabývají, protože o nich neví. Potom se jedná o latentní kriminalitu a obětem nikdo nemůže nijak pomoci.

Z hlediska prevence by bylo dobré, kdyby Policie ČR systematicky zaznamenávala také statistiky dětských obětí, nejen obětí trestných činů celkem. Společnost by měla přehled o tom, jak je dětem ubližováno a v mnohých případech by to mohlo vyvolávat odstrašující pocity v dospělých, na nichž je dítě závislé.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje

1. ČÍRTKOVÁ, L. Dítě jako oběť trestného činu. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 5/2005*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 12-16. ISSN 1212-866X.
2. DURDÍK, T. Dítě jako možný objekt trestného činu (2.). In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č.5/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 16-20. ISSN 1212-866X.
3. HANUŠOVÁ, J. Sexuální zneužívání dětí – terapie a prevence. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 6/2006*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 12-15. ISSN 1212-866X.
4. HANUŠOVÁ, J. Sexuální zneužívání dětí – jak proti němu bojovat. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 7/2006*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 12-15. ISSN 1212-866X.
5. KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a trestné činy. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 11/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 1-3. ISSN 1212-866X.
6. KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a trestné činy (2.). In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 12/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 5-8. ISSN 1212-866X.
7. MIKETA, K. *Děti unesené navždy*. Praha : Sdružení MAC, spol. s.r.o., 1998. 119 s. ISBN 80-86015-39-4.
8. MILFAIT, R. *Sexualizované násilí na dětech*. Vyd.1. Praha : Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-320-8.
9. MOTEJL, O. et al. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv : Rodina a dítě*. Praha : ASPI, a. s., 2007. 215 s.
10. NOVÁK, T. Tělesný trest není řešením. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 8/2008*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 21-23. ISSN 1212-866X.
11. NOVÁK, T. Týrání v rukavičkách. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 8/2009*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 13-16. ISSN 1212-866X.
12. NOVOTNÝ O., ZAPLETAL J. *Kriminologie*. 2. přeprac. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2.
13. PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozšířené vydání. Praha : G plus G, 1999. 186 s. ISBN 80-86103-21-8.

14. SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. 118 s. ISBN 978-80-86708-81-2.
15. ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2003. 156 s. ISBN 80-86131-44-0.
16. WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Vyd.1. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. 264 s. ISBN 80-247-0929-5.
17. WILK, A. Mezinárodní únosy dětí. In *Právo a rodina : Rodina, Manželství, Děti a mládež, Dědictví č. 12/2007*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2007. s. 16-19. ISSN 1212-866X.
18. ZÁHORSKÁ, J. *Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů*. Praha : Portál, s.r.o., 2007. 135 s. ISBN 978-80-7367-236-2.

Elektronické zdroje

1. *Bezpečnost a prevence : Komerční sexuální zneužívání dětí* [online]. Ministerstvo vnitra, 2005 [cit. 26. listopadu 2010]. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/mvcr/263/5499.html>.
2. *Biotox.cz : Závazný pokyn policejního prezidenta 12/1999* [online]. [cit. 24. února 2011]. Drogy a zákon. Dostupné z WWW: <<http://www.biotox.cz/enpsyro/pj3zak6.html>>.
3. *Epravo.cz* [online]. 21.11.2001 [cit. 15. února 2011]. Zvláštnosti trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zvlastnosti-trestneho-cinu-vrazdy-novorozeneho-ditete-matkou-15420.html>>.
4. *Epravo.cz* [online]. 8.6.2001 [15. února 2011]. Zanedbání povinné výživy a účinná lítost. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zanedbani-povinne-vyzivy-a-ucinna-litost-8811.html>>.
5. *Mpsv.cz* [online]. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, [cit. 18. února 2011]. Komerční sexuální zneužívání dětí. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7289/KSZD.pdf>>.
6. *Sexus.cz* [online]. 2004 [cit. 27. února 2011]. Trestný čin - ohrožování výchovy mládeže. Dostupné z WWW: <<http://www.sexus.cz/trestny-cin-ohrozovani-vychovy-mladeze>>.
7. *Wikiskripta.eu* [online]., 14.5.2010 [cit. 18. února 2011]. Znásilnění. Dostupné z WWW: <<http://www.wikiskripta.eu/index.php/Zn%C3%A1siln%C4%9Bn%C3%AD>>.

Legislativní zdroje

1. Česko. Zákon č. 94 ze dne 4. prosince 1963 o rodině. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 53, s. 502-512. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/sb022-91.pdf>>. ISSN 313-348.
2. Česko. Zákon č. 104 ze dne 6. února 1991 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1991, částka 22, s. 502-512. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/sb022-91.pdf>>. ISSN 1210-0005.
3. Česko. Zákon č. 359 ze dne 9. prosince o sociálně-právní ochraně dětí. In *Sbírka zákonů České Republiky*. 1999, částka 111, s. 7662-7681. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1999/sb111-99.pdf>>. ISSN 1211-1244
4. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České Republiky*. 2009, částka 11, 40, s. 354-464. Dostupný z WWW: <http://www.sbcr.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SSBCA9/SBCA9011.HTM;ca040_2009_00>. ISSN 1211-1244.
5. Česko. Zákon ze dne 19. srpna 2005 : o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. In *Sbírka zákonů České Republiky*. 2005, 133, s. 7093-7101. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2005/sb133-05.pdf>>. ISSN 1211-1244.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

TZ – trestní zákon

KSZD – komerční sexuální zneužívání dětí

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. I – pohlavní zneužívání

Příloha č. II – zanedbání povinné výživy

Příloha č. III – rozrušení způsobené porodem

Příloha č. IV – týrání svěřené osoby

Příloha č. V – ohrožování mravní výchovy mládeže, podávání alkoholických nápojů mládeži

Příloha č. VI – ohrožování mravní výchovy mládeže

Příloha 1

Okresní soud v Havlíčkově Brodě rozhodl v roce 2009 ve věci pohlavního zneužívání. Tento trestný čin páchal otec na svých nezletilých dcerách.

V době usínání si k nim lehal a hladil je po nahém těle, v oblasti prsou, zadku a mezi nohama. Svým dcerám vyhrožoval, že pokud to někomu řeknou, tak zbije jejich matku nebo je.

Otec tak spáchal trestný čin pohlavního zneužívání a dále trestný čin vydírání.

Matka obou dcer ve svém vysvětlení popsala průběh manželství, spory s manželem, svůj odchod s dětmi ze společné domácnosti návrhem na úpravu poměru k dětem a následně návrh na rozvod manželství.

S dcerami se odstěhovala ke své matce. Dívky se ve družině svěřily, že se netěší na víkendovou návštěvu u otce, protože ten si k nim „lehá do postýlky“ a ukázaly učitelce, jak jim otec sahá na břicho a do rozkroku. Vyučující v družině to ihned sdělila babičce děvčat a následně i vedení školy.

Veškeré uvedené skutečnosti, obsahy výpovědí a zejména pak spontánní výpovědi obou nezletilých poškozených, učitelky a babičky nezletilých poškozených je zřejmé, že otec „osobu mladší než patnáct let pohlavně zneužil a tento čin spáchal na osobě svěřené do jeho dozoru, zneužívaje její závislosti a jiného pohrůžkou násilí nutil, aby něco konal, opomenul nebo strpěl“.

Obviněný se ke své osobě vyjádřil tak, že studoval bez problémů, vojnu absolvoval bez trestu, pracovní docházku má bez problémů, má čtyři krásné děti, pro které žije, a teď musí žít v takových hrozných podmínkách.

K věci se obviněný vyjádřil tak, že se staral o rodinu, v podstatě ji financoval sám, poté co se žena odstěhovala s dětmi k matce, měl soudem povoleno se s dětmi stýkat, ale matka v tom bránila a babička poškozených dělala „scény“, několikrát na něj prý bezdůvodně zavolala policii.

K celé věci byl přibrán znalec pro trestný čin pohlavního zneužívání. Ve znaleckém posudku je třeba posoudit a zodpovědět následující otázky:

1. Zda obviněný v době spáchání trestného činu trpěl duševní chorobou nebo poruchou, v kladném případě jakou a v jakém rozsahu.
2. Zda obviněný v době spáchání činu mohl rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost a své jednání ovládat, v případě že nikoliv,

z jakého důvodu. Při ovlivnění alkoholem se vyjádřit, zda nešlo o tzv. patickou opilost.

3. Je obviněný schopen chápat svou sociální roli otce, jeho postavení v rodině a práva a povinnosti z toho postavení vyplývající.
4. Byla u obviněného zjištěna sexuální deviace a pokud ano, jaká je její prognóza.
5. Je obviněný závislý na alkoholu nebo jiných návykových látkách, případně jaký byl vliv těchto látek na jednání obviněného v době spáchání trestně stíhaného jednání.
6. Je obviněný schopen chápat smysl trestního řízení a tohoto se aktivně zúčastnit.
7. Je pobyt obviněného na svobodě nebezpečný.
8. Navrhuje znalkyně nějaké léčení obviněného a pokud ano, jakou formou.
9. Další případná zjištění znalkyně, která nebyla vyčerpána ve výše položených otázkách a která jsou důležitá ve vztahu k vyšetřované události.

Obviněný se podrobil psychiatrickému, sexuologickému a phalopletysmografickému vyšetření sexuality. Nebyly u něj zjištěny zážitky z dětství, první lásku poznal na základní škole, první pohlavní styk měl až s nynější ženou ve dvaceti dvou letech, nikdy nebyl manželce nevěrný.

Bylo provedeno phalometrické vyšetření sexuality, které spočívá v přesném měření reakcí pacienta na stimulující podněty ve vizualizaci a archivaci takto získaných dat a v jejich následné analýze v osobním počítači. Zkouškou objektu se nepovedlo prokázat heterosexuální, ale pokud jde o aktivity, svádějící žena dominuje a předvádějící se devítiletá dívka je daleko za ní. Laboratorním vyšetřením se neprokazuje deviace.

Při objektivně psychiatrickém vyšetření obviněný vypovídá spontánně, hovoří o všem, nezastaví se před žádným tématem, popírá všechno, z čeho je obviněný, jako motivaci křivého obvinění uvedl pomstu ženy a tchýně a navádění dcer proti němu v situaci rozvodu manželství. Není si ale vědom, z čeho ta zloba pochází, o rodinu se staral, budoval bydlení, byl u každého porodu, děti miluje, orientován je správně, situaci chápe, společenské konvence dodržuje.

Dále nebyly zjištěny žádné známky duševní poruchy ani choroby, nebyly zjištěny ani známky závislosti na alkoholu.

V anamnéze nejsou žádné jiné známky anomální sexuality než ty, které (pokud jsou pravdivé?) jsou uvedeny ve spise. Pokud jde o sexualitu – zamiloval se a vytvořil dlouhou párový vztah.

Obviněný je tedy bez duševní poruchy, choroby, bez známek závislosti na psychotropních látkách, bez sexuální deviace.

Z posudku tedy vyplývá, že obviněný:

1. v době spáchání trestného činu netrpěl duševní chorobou ani poruchou;
2. v době spáchání činu mohl rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost a mohl své jednání plně ovládat. Na patickou opilost není podezření v žádném případě;
3. je schopen chápat svou sociální roli otce, jeho postavení v rodině, práva a povinnosti z tohoto postavení vyplývající;
4. nebyla zjištěna žádná sexuální deviace;
5. není závislý na návykových látkách. Obviněný obvinění v plném rozsahu popřel;
6. je schopen chápat smysl trestního řízení a tohoto se aktivně zúčastnit;
7. pobyt obviněného na svobodě není nebezpečný;
8. znalkyně nenavrhuje žádné ochranné léčení.

Dále byly vyslyšány obě poškozené. Smysl trestního řízení chápou, znalkyně z jejich výpovědí vyvodila závěr, že je matka nenechala, aby vypovídaly proti otci, protože dítě v tomto věku vypovídá spontánně a tak, jak to cítí.

Rozsudek jménem republiky tedy zní:

OS v HB rozhodl dne 19.2.2009 v senátě v hlavním líčení takto: obžalovaný je vinen, že v blíže neurčitým časovým období přibližně od měsíce září 2005 do dubna 2008 v místě svého trvalého bydliště v přesně neurčitým počtu případů opakovaně ve večerních hodinách chodil do pokoje za svými nezletilými dcerami, kde s nimi ulehal do postele a osaháváním je sexuálně obtěžoval, když V. hladil pod noční košilkou na holém těle v oblasti prsou, zad, břicha, hýždí a dále i v oblasti rozkroku, přičemž jí prstem zajížděl do přirození, kde jí i prsty štípal do přirození a Z. hladil pod noční košilkou na holém těle v oblasti prsou, břicha a celých nohou. Takto jednal přes to, že mu dívky říkaly, aby přestal a bylo jim to nepříjemné,

příčemž oběma dívkám říkal, že to bude jejich tajemství a nutil je, aby jeho jednání trpěly pod pohrůzkou jejich zbití či zbití jejich matky.

Tedy osobu mladší patnácti let jiným způsobem pohlavně zneužil a tento čin spáchal na osobě svěřené jeho doзору, zneužívaje její závislosti a jiného pod pohrůzkou násilí nutil, aby něco strpěl. Tím spáchal trestný čin pohlavního zneužívání a trestný čin vydírání.

Za to se odsuzuje k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 2 roky a 6 měsíců. Výkon trestu odnětí svobody se podmíněně odkládá a zkušební doba stanoví na 4 roky.

Z podnětu státního zástupce se ruší výrok o trestu a obžalovanému se ukládá úhrnný trest odnětí svobody v trvání 3 let. Výkon trestu se podmíněně odkládá na zkušební dobu v trvání 4 roky za současného vyslovení dohledu.

⇒ V tomto případě nebyl naplněn žádný z faktorů ovlivňující chování pachatele. Proč tedy otec zneužíval své dvě děti, když u něj nebyla zjištěna žádná porucha ani deviace? Měl rodinu, manželku, domov. Napadá mě jen jedna myšlenka – manželka s ním nesdílela sexuální život a muž si vybíjel svou touhu na dětech.

Příloha 2

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v neveřejném zasedání v roce 2005 ve věci trestného činu zanedbání povinné výživy.

Obviněný M. K. byl uznán vinným trestným činem zanedbání povinné výživy, kterého se dopustil tím, že „od měsíce září 2002 do měsíce srpna 2003 včetně v H. a jinde neplatil řádně a pravidelně vyživovací povinnost na syna J. K., ve výši 6 000 Kč do každého 5. dne v měsíci předem k rukám matky dítěte H. K., jak mu to vyplynulo z rozsudku OS H., přičemž vzhledem k tomu, že nepravidelnými splátkami uhradil 50 000 Kč, dluží na výživném celkem 22 000 Kč“.

Obviněný vytkl oběma soudům nižšího stupně, že se neadekvátním způsobem vypořádaly s právní stránkou předmětné trestní věci, zejména ve vztahu k částce 22 000 Kč, již podle skutkových zjištění určily jako dluh na výživném na nezletilého syna J. v důsledku toho, že částku 2 200 Kč, kterou po celou dobu zasílal na účet své bývalé manželky H. K., nevyhodnotily jako částečné hrazení jeho vyživovací povinnosti, ale považovaly ji za splátku úvěru.

S odkazem na obsah dohody o vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práv a povinností po rozvodu vyjádřil, že nepřevzal jakýkoliv závazek v souvislosti s vypořádáním majetkových práv rozvedených manželů, a nepřipustil, že by měl jakoukoli povinnost či závazek splácet úvěr za H. K. V té souvislosti odkázal na příslušná ustanovení občanského zákoníku upravující, že společné jmění manželů zaniká zánikem manželství. Nalézací soud podle těchto zásad nepostupoval a vyložil nesprávně význam smlouvy o vypořádání majetkových vztahů, neboť při správném výkladu by musel dospět k závěru, že každý další závazek přisouzený jednomu z účastníků takové dohody předpokládá její změnu. V této souvislosti namítl, že, pokud nalézací soud po svém rozhodnutí tvrdil, že odvolatel neplatil výživné, nýbrž splácel úvěr, nemá takový závěr oporu v provedeném dokazování ani v předmětné smlouvě. Jelikož povinnost splácet úvěr mu nebyla uložena zákonem ani výše uvedenou smlouvou, má zato, že jím prováděnou platbu by bylo možno hodnotit toliko jako platbu bez právního důvodu, avšak pouze za situace, že by mu nebyla uložena povinnost hradit výživné. Závěry nalézacího soudu ohledně dluhu na výživném ve výši 22 000 Kč označil za nesprávné, neboť nekorespondují s občanskoprávními a obchodněprávními předpisy, s tím, že nesprávná interpretace smluvních ujednání mezi ním a H. K. vedla k bezdůvodné kriminalizaci jeho jednání.

Celkový dluh M. K. na výživném činil 72 000 Kč, 50 000 Kč nepravidelnými splátkami uhradil a zbytek činil 22 000 Kč. Navíc během trestního řízení nebyla zohledněna žádost obviněného na snížení výše výživného vzhledem k jeho současným majetkovým poměrům. Hlavním problémem v tomto případě je to, že obviněný posílal na účet částku 2 200 Kč, jednalo se však ale o platbu, kterou pravidelně hradil ještě v době trvání manželství. Bývalé ženě neoznámil, že vzhledem k tomu, že mu nebyla uložena povinnost úvěr platit, je částka určená na výživné.

Nejvyšší soud shledal, že oba soudy při posuzování otázky, v jaké výši byl obviněný schopen plnit vyživovací povinnost, nebraly zřetel na všechna rozhodná hlediska vyplývající ze zákona o rodině. Vznikají tak pochybnosti o tom, zda předmětným rozhodnutím OS v H. stanovená výše vyživovací povinnosti odpovídala po celou dobu vymezené trestné činnosti skutečným majetkovým poměrům a schopnostem obviněného.

⇒ V tomto případě se obviněný dopustil trestného činu, avšak nebylo to jeho úmyslem. Částku sice posílal na účet matky, neupozornil ji ale, že se nejedná o splátku úvěru, ale o výživné. I přesto částka neodpovídala výši, která mu byla uložena soudem. Pochybení se ale dopustil také soud, který nebral na zřetel žádost obviněného o snížení vyživovací povinnosti vzhledem k tomu, že se jeho finanční a majetkové možnosti snížily.

Příloha 3

V roce 2003 rozhodl Nejvyšší soud České republiky ve věci usmrcení dítěte.

Obviněná L. H. byla uznána vinnou, že „v roce 2001 v časných ranních hodinách mezi 01.00 hod. až 06.00 hod. v bytě domu porodila zdravé a životaschopné dítě mužského pohlaví, které pak bezprostředně po porodu po přerušení pupeční šňůry, v rámci svého přede všemi utajovaného těhotenství, s rozmyslem úmyslně usmrtila tak, že jej nijak neošetřila, ponechala bez pomoci a především novorozence nejprve zabalila do osušky a tuto pak vložila do celkem tří igelitových tašek, jednoznačně si vědoma toho, že se v nich dítě udusí, přičemž tento vzniklý balík s tělem dítěte následně ukryla ve skříni svého pokoje, načež novorozenec skutečně v důsledku udušení nedostatkem vzduchu v neprodyšných obalech a také v důsledku znemožnění přístupu vzduchu do dýchacích cest jejich mechanickým překrytím, po krátké chvíli na místě zemřel“.

Proti usnesení Vrchního soudu podala obviněná prostřednictvím obhájce dovolání, v němž uvádí, že soudem prvního stupně byl skutek nesprávně posouzen jako trestný čin vraždy namísto trestného činu novorozeného dítěte matkou a soud druhého stupně pochybil, jestliže se s tímto názorem ztotožnil a její odvolání zamítl. Uvedené tvrzení rozvedla námitkami v tom směru, že oba rozhodující soudy náležitě nezhodnotily okamžik porodu, jenž byl v jejím případě ovlivněn kolapsovým stavem vyvolaným větší ztrátou krve, snížením krevního tlaku, možným bezvědomím, oproti tomu u ní nebyly shledány vůbec žádné příznaky sociálně patologické povahy, a to jak v průběhu jejího dosavadního života, tak v době po porodu, což by bylo možné očekávat v případě, že by vědomě zle nakládala s novorozencem tak, jak vyplývá ze skutkových zjištění. Za takových okolností lze její jednání po porodu vysvětlit pouze jako jednání v rozrušení způsobeném porodem, jinak řečeno, nebyla učiněna žádná zjištění, jež by přijatelným způsobem, jinak než v důsledku porodního rozrušení, vysvětlila příčinu a důvody jejího jednání vůči novorozenci.

Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství v Brně ve svém vyjádření k podanému dovolání ze dne 17. 1. 2003 uvedla, že obviněná musela být v době před porodem evidentně ve stresu s tím, že poukázala na okolnosti těhotenství, přístup obviněné k němu a její povahu, a zdůraznila rovněž, že porod, přestože proběhl fyziologicky bez problémů, byl prvním obviněné, trval zřejmě devět hodin a došlo při něm ke značné ztrátě krve a vyčerpání rodičky, což ve

svém důsledku zeslabilo její vůli a ovlivnilo její počínání, takže v bezprostředně navazující době jednala ve stavu rozrušení způsobeném porodem. V této souvislosti vyzdvihla i jinak velmi řádný život obviněné bez jakýchkoli společensky neúnosných excesů, což potvrzuje a nepřímou dokládá, že tak brutálního jednání se dopustila právě v rozrušení způsobeném porodem.

V odůvodnění svého rozhodnutí dovolací soud poukázal na to, že východiskem názoru obou rozhodujících soudů, že v daném případě nešlo o stav rozrušení způsobeného porodem a obviněná pojala úmysl usmrtit své dítě již předem, během těhotenství, bylo jednak zjištění, že je tajila a nepodnikala žádné kroky, jimiž by se připravovala na narození dítěte a následnou péči o něj. V tomto směru Nejvyšší soud konstatoval, že tím není vyloučeno, že pokud dítě usmrtila bezprostředně po porodu, jednala přesto v rozrušení způsobeném porodem; poukázal přitom na kontinuitu judikatury, která takto na vztah úmyslu na straně jedné a stavu rozrušení způsobeného porodem na straně druhé nazírá po celou dobu, po kterou je trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou zakotven v trestním zákoně. Druhým okruhem důvodů, pro které soudy vyloučily u obviněné stav rozrušení způsobeného porodem a jež dovolací soud hodnotil, byly projevy dovolatelky po porodu, resp. v době kolem porodu (telefonicky omluvila svou nepřítomnost v zaměstnání, racionálním způsobem ukryla mrtvolu dítěte, přiléhavě komunikovala s přivolaným zdravotnickým personálem apod.); jednalo se pouze o určitou dílčí část toho, co samy soudy zjistily o stavu obviněné, neboť současně také zjistily, že obviněná byla přivezena na porodnicko-gynekologické oddělení nemocnice záchrannou službou pro kolapsový stav, jemuž předcházela porod trvající až devět hodin, u něhož byla sama, když navíc důležitým je i motiv, pro který obviněná své těhotenství tajila, totiž že otcem očekávaného dítěte byl jiný muž než její tehdejší partner. Nejvyšší soud pak konstatoval, že teprve souhrn všech podstatných skutečností, které se vztahují k průběhu samotného porodu, a skutečností, které na obviněnou doléhaly po dobu těhotenství, může být spolehlivým podkladem pro náležité posouzení sporné otázky. V posuzovaném případě byla obviněná v průběhu těhotenství a při porodu samotném vystavena nepříznivým okolnostem, které měly trvale stresující charakter (byť šlo i o okolnosti, které primárně sama navodila), a proto je tu evidentní podklad pro závěr, že se nacházela ve stavu, v němž její vůle jednat v zájmu dítěte byla výrazně zeslabena. Takový závěr je plně slučitelný také se zjištěním soudů, že obviněná byla příčetná, neboť není nic nelogického na tom, že i při své přičetnosti jednala pod

vlivem nepříznivých faktorů charakterizujících její porod, že šlo o stav rozrušení způsobený porodem a že její jednání naplňovalo znaky trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou.

Krajský soud v O. v odůvodnění odsuzujícího rozsudku vyložil, proč dospěl k závěru, že zde absentuje rozrušení způsobené porodem, a rozvedl zjištěné skutkové okolnosti, když uvedl, že obviněná o graviditě neřekla nikomu, ani známým, ani svému příteli a ani rodičům, přestože současně uvádí, že si rodiče vnouče přáli, v bytě obviněné se nenacházely žádné věci pro novorozence, nebyla zde literatura zaměřená na těhotenství, porod, péči o novorozené dítě apod., další podstatnou skutečností je ze strany obviněné ignorování jakékoliv lékařské péče, prostou úvahou musela dojít k závěru, že termín porodu může přicházet v úvahu okolo 1. 11. 2001. Pokud pak chtěla měsíc před očekávaným porodem tuto skutečnost oznámit rodičům, jak tvrdí, učinila by tak nepochybně někdy počátkem října 2001, což se nestalo, zůstává transparentním počínání obviněné, která po nástupu porodu nepožádala rodiče o pomoc, ač toho byla schopna, telefonicky neuvědomila lékaře, přestože je v bytě instalována pevná telefonní linka a obviněná navíc měla k dispozici funkční mobilní telefon. V průběhu porodu se chovala zcela racionálně, pohybovala se cíleně po bytě. Rovněž tak samotné uložení dítěte do skříňky, jakož i zabalení svědčí o promyšlenosti jednání. Je důležité zmínit také telefonický rozhovor v 6.00 hod. ráno kritického dne, který realizovala obviněná a jímž omlouvala svou nepřítomnost v zaměstnání, lékařům a dalším zdravotnickým pracovníkům uvádí, že nerodila, teprve pod tíhou nesporných faktů připouští porod, ale lživě tvrdí, že dítě prodala. Tito svědci se vyjádřili i ke stavu obviněné při jejich kontaktu s ní a v zásadě shodně potvrdili, že byla orientovaná, odpovídala přiléhavě, byla relativně klidná. Jde-li o znalce z oboru lékařství, odvětví gynekologie a porodnictví, pak sice připouští, že obviněná mohla po porodu upadnout do bezvědomí, ale současně dodává, že jde o případy výjimečné a rozvádí i důvody. Významu nemají možné mírné poruchy vědomí způsobené hyperventilací, neboť tento stav se nevyskytuje po porodu.

V návaznosti na uvedenou argumentaci je třeba upozornit i na další skutečnosti, které vypověděla sama obviněná v přípravném řízení (protokol ze dne 28. 10. 2001): . . . v práci jsem nikdy neměla žádné problémy . . . rodiče vůči mně vystupovali vždy přátelsky a tolerantně, nikdy jsem z nich neměla strach . . . oba rodiče byli té noci doma . . . to, že jsem těhotná, jsem zjistila koncem března . . . dítě jsem si chtěla nechat. K ženskému lékaři jsem nešla . . . nikdo z mého okolí netušil,

že jsem těhotná. Já jsem rodiče chtěla překvapit, protože se na vnouče vždycky těšili . . . po rozchodu s P. S. jsem navázala známost s M. H. . . . ani jemu jsem o své graviditě neřekla, a to proto, že jsem to chtěla nejdřív říct rodičům, teprve potom by se to dozvěděli všichni, a tedy i on. Neobávala jsem se jeho reakce, protože je to podle mě člověk, který by mě neopustil a náš vztah by pokračoval . . .

Vrchní soud v O. jako soud odvolací se ztotožnil se skutkovými zjištěními učiněnými soudem prvního stupně a dále ve svém usnesení rozvedl, že skutečnost, že obviněná se rozhodla tajit své těhotenství, ale přitom žila v bytě společně s rodiči, byla jejím vlastním rozhodnutím, které nebylo ovlivněno ani ekonomicky, ani sociálně či jinak motivováno, když naopak bylo prokázáno, že obviněná se svými rodiči vycházela dobře a pokud by jim své těhotenství oznámila, nebyla by nijak ohrožena. Stejně tak skutečnost, že i přes své těhotenství udržovala partnerský vztah s mužem, který nebyl otcem očekávaného dítěte a o jejím těhotenství nevěděl, je nutno hodnotit jako vlastní a cílené rozhodnutí obviněné. Samotný porod pak podle provedených důkazů proběhl bez komplikací a trval maximálně šest hodin, což je zcela v normě a psychický stav obviněné nijak neovlivnil. Skutečnost, že obviněná rodila sama, byla opět dána jejím vlastním rozhodnutím, když se v předmětné době porodu nacházela v bytě svých rodičů, ke kterým měla kladný vztah a kterým se mohla kdykoli se svou situací svěřit a požádat je o pomoc. Kolapsový stav, na který poukazuje Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí, nijak neovlivnil psychický stav obviněné. V tomto směru je nutno odkázat zejména na znalecký posudek z oboru lékařství, odvětví porodnictví a gynekologie, stejně jako na znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a odvětví klinické psychologie, z jejichž závěrů je zcela evidentní, že bylo vyloučeno, že by obviněná jednala v době porodu a krátce po něm ve stavu, který by bylo možno vyhodnotit jako stav rozrušení způsobený porodem.

⇒ Z tohoto případu vyplývá, že matka nezabila své dítě v rozrušení způsobené porodem, neboť je zcela jasné, že vraždu připravovala nebo o ní přemýšlela již v době těhotenství. Nemůžeme tedy případ posoudit jako trestný čin novorozeného dítěte matkou, nýbrž jako vraždu. Co však matku k tomuto činu vedlo? Dítě patrně nechtěla již v těhotenství, mohla ho přeci řádně porodit v porodnici a ponechat ho k adopci. Vzhledem k tomu, že celé své těhotenství tajila, neměl se o něm nikdo dovědět.

Příloha 4

Rozsudkem Městského soudu v Brně z roku 2005, byl obviněný A. H. uznán vinným trestným činem týrání svěřené osoby, kterého se podle skutkové věty tohoto rozsudku dopustil tím, že "v přesně nezjištěnou dobu v měsíci dubnu 1999 v B. v bytě na ulici T. opakovaně v průběhu čtrnácti až dvaceti dnů nepřiměřeně fyzicky trestal svého syna M. H., kdy při lékařské prohlídce M. H. dne 30. 4. 1999 na Klinice dětské chirurgie v B. bylo zjištěno, že tento má následkem bití hematomy staršího data na hlavě, četné hematomy na levé horní končetině, na obou bérkách, na levé polovině zad a dále čerstvé hematomy na levé paži, levé přední polovině hrudníku vpředu, levé polovině zad a levém bérce, přičemž velikost hematomů byla 2 až 4 cm". Za tento trestný čin byl obviněnému uložen trest odnětí svobody ve výměře 6 (šesti) měsíců, jehož výkon mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu 12 (dvanácti) měsíců. Rozsudkem soudu prvního stupně byl dále obviněný zproštěn obžaloby pro skutek, v němž byl spatřován dílčí útok trestného činu týrání svěřené osoby, neboť nebylo prokázáno, že se tento skutek, pro který byl obviněný stíhán, stal.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala nejvyšší státní zástupkyně v neprospěch obviněného řádně a včas dovolání.

Nejvyšší státní zástupkyně v této souvislosti poukázala na to, že předmětem útoku bylo dítě v rodičovské péči obviněného, které v rozhodném období dovršilo věku devíti let, a že obviněný toto dítě opakovaně z malicherných příčin, popř. pro chování odpovídající jeho věku, nepřiměřeně fyzicky trestal; obviněný tedy zlým nakládáním s nezletilým dítětem projevil hrubší stupeň necitelnosti a bezohlednosti, což je podle ní možno usuzovat z formy násilí, které používal (opakované bití nezletilého zlomenou hokejkou), i jeho následků popsanych v lékařské zprávě a zachycených na pořízené fotodokumentaci, což se negativně projevilo nejen na tělesné, ale zvláště na psychické stránce nezletilého M. Podle nejvyšší státní zástupkyně je zřejmé, že jednání obviněného trvajícím minimálně dva až tři týdny velmi nepříznivě působilo na citový vývoj dítěte, které muselo ve svém útlém věku násilné jednání obviněného pociťovat jako bolestivé a celkově hrubé a bezohledné, tj. jako těžké příkoří v rodičovské výchově. Podle nejvyšší státní zástupkyně lze na základě shora uvedeného učinit závěr, že obviněný nepříznivě působil na tělesnou

i psychickou stránku svého nezletilého syna způsobem, který je třeba považovat za týrání svěřené osoby.

Dovolací soud dospěl k závěru, že dovolání bylo nejvyšší státní zástupkyní podáno důvodně, neboť skutková zjištění tak, jak jsou uvedena již v samotné skutkové větě rozsudku soudu prvního stupně a blíže rozvedena v odůvodnění obou meritorních rozhodnutí, nasvědčují naplnění zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu týrání svěřené osoby, v důsledku čehož rozhodnutí soudu druhého stupně spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

Podle již shora citované skutkové větě rozsudku soudu prvního stupně posuzované jednání obviněného spočívalo v tom, že obviněný v měsíci dubnu 1999 opakovaně v průběhu čtrnácti až dvaceti dnů nepřiměřeně fyzicky trestal svého syna M. H., v důsledku čehož měl poškozený na těle četné hematomy. K tomuto skutkovému závěru soud prvního stupně dospěl na základě toho, že poškozený M. H. měl dne 30. 4. 1999 "nejméně třem dospělým osobám v různých časových intervalech ... sdělit, že modřiny má na sobě v důsledku bití ze strany otce".

Protože poškozený následně, tj. poté, co byl obviněným protiprávně odvezen z dětského domova, jakékoli bití ze strany svého otce popřel, původ svých hematomů vysvětloval tím, že jej třídní učitelka a vychovatelka z družiny bijí pravítkem a že hematomy utrpěl při hraní hokeje a pádu ze stromu, a v tomto smyslu a tedy v rozporu s tím, co sdělil shora uvedeným svědkům a vypovídal i v rámci přípravného řízení, byl ve věci vypracován znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se zvláštní specializací dětská psychologie, a to znalcem, který byl taktéž vyslechnut v rámci hlavního líčení. Z uvedených důkazů je zřejmé, že specifická věrohodnost poškozeného M. H. je velmi nízká, neboť tento ke stejné věci vypovídal zcela protichůdně, že řada znaků v jeho chování je identická s poznatky o chování týraných dětí a že u poškozeného "došlo v důsledku jednání obviněného k závažným změnám osobnosti a emoční reaktivity", tedy k "narušení psychického vývoje, které bude mít v jeho životě důsledky, a to v oblasti sociálního přizpůsobení, partnerských vztahů, rodičovské role a rodinného života". Podle znalce byla změna výpovědi poškozeného způsobena vztahem mezi ním a obviněným, neboť "Otec je pro chlapce klíčová autorita a fakticky nejdůležitější osoba v jeho životě. I když se chlapec otce bojí, současně k němu má citovou vazbu a dnes se již neodvažuje sdělovat nic, co by mohlo být v neprospěch otce nebo otce rozladit". Znaleckému zkoumání byl podroben rovněž obviněný, ohledně něhož byl vypracován znalci

z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a z oboru školství a kultury, odvětví psychologie pro děti a dospělé společný znalecký posudek. Podle závěrů znalce obviněný netrpí žádnou duševní chorobou či poruchou a v době spáchání trestného činu mohl rozpoznat společenskou nebezpečnost svého jednání a své jednání ovládnout. Znalkyně dále dospěla k závěru, že "obviněný má značné osobnostní zvláštnosti ve smyslu podezíravosti, zvláštnosti afektivity s výbušností a tendencí k agresivnímu jednání, sebestředností a sklonem k pedanterii a potřebou dominantního chování. Je málo citlivý zejména v oblasti sociálního citění". K charakteru agresivity obviněného se znalkyně před soudem prvního stupně vyjádřila tak, že se "nejedná ... o primární agresivitu, kdy člověk reaguje jednoznačně na každý popud s fyzickou agresí, ale agresivní tendence spojené spíše s afektivitou, vznětlivostí. Osobnost má dále sklon k dominanci, k poroučení až pedanterii". Z předloženého trestního spisu se dále podává, že poškozený M. H. shora uvedeným svědkům (zejména V. V.) sdělil, že obviněný je na něj přísný a že mu hematomy způsobil, když jej trestal zlomenou hokejkou za ztrátu hodinek; ze záznamu o intervenci je rovněž zřejmé, že poškozený dne 30. 4. 1999 před pracovníci Centra pro týrané, ohrožené a zneužívané děti uvedl, že jej otec trestá v případech, kdy způsobil finanční škodu (ztráta věci, zničení majetku apod.) a že když "jej otec bije, tak mu nepomáhá nic, ani když pláče, nebo prosí, všechno vychází nastejno", tj. že obviněný bije poškozeného v afektu. Podle soudu prvního stupně rovněž "z výpovědí ... vyplynulo, že obžalovaný řešil různé problémy související s výchovou syna a kupříkladu s jeho chováním ve škole velice často", a s ohledem na zjištěné skutečnosti dospěl k závěru, že "pokud by ... zranění způsobil M. někdo jiný než jeho otec, otec se svým přístupem k výchově svého syna by se zcela jistě snažil vyhledat viníka tohoto jednání a snažil by se situaci razantním způsobem řešit".

Na základě hodnocení důkazů soud prvního stupně dospěl k závěru, že obviněný svým jednáním naplnil jak po objektivní, tak subjektivní stránce skutkovou podstatu trestného činu týrání svěřené osoby.

Dokazování provedené soudem prvního stupně bylo v odvolacím řízení doplněno výsledkem poškozeného M. H., který odvolacímu soudu sdělil, "že skutečnost, že modřiny mu způsobil otec, nikde neuváděl a jak zástupkyně ředitele, tak třídní učitelka či lékař si toto vymysleli". Jak již bylo shora uvedeno, soud druhého stupně po doplnění dokazování ve věci rozhodl tak, že rozsudek soudu

prvního stupně v jeho odsuzující části zrušil a obviněného pro posuzovaný skutek zprostil obžaloby, tzn. z toho důvodu, že tento skutek není trestným činem, přičemž toto své rozhodnutí odůvodnil toliko tím, že "s ohledem na výpověď nezletilého, kterou učinil v přípravném řízení i u odvolacího soudu, i s ohledem na výpovědi svědků, jimž popisoval nezletilý způsob vzniku podlitin, nelze ... dovést, že byly splněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu týrání svěřené osoby beze všech pochybností".

Dovolací soud se s právním posouzením skutku soudem druhého stupně, že zjištěné skutečnosti nenaplňují všechny zákonné znaky trestného činu týrání svěřené osoby, neztotožňuje, když skutek, zjištěný soudem I. stupně a soudem odvolacím potvrzený, pro takovýto závěr nesvědčí. Odvolací soud (na rozdíl od soudu I. stupně) své jiné hmotně právní posouzení, mimo výše uvedené zcela obecné a stručné formulace, nijak blíže neodůvodnil, nevyvrátil argumentaci soudu I. stupně a jeho rozhodnutí tak vyznívá značně nepřesvědčivě.

Jak již bylo uvedeno, posuzovaného jednání se obviněný dopustil vůči svému vlastnímu osmiletému synovi M. H. tím, že jej opakovaně v průběhu čtrnácti až dvaceti dnů nepřiměřeně fyzicky trestal za prohřešky odpovídající věku poškozeného (ztráta hodiněk), a to zlomenou hokejkou, v důsledku čehož měl poškozený na těle četné hematomy, a to zejména na hlavě, levé horní končetině, obou bérkách, levé polovině zad a levé přední polovině hrudníku. Podle dovolacího soudu nelze pochybovat o tom, že intenzivní fyzické trestání - bití osmiletého dítěte způsobující na těle poškozeného hematomy není přiměřeným prostředkem trestání jako součásti výchovy dítěte a je právě tím jednáním, které je nutno pro jeho vysoký stupeň hrubosti a bezcitnosti považovat za týrání. Současně totiž nelze pochybovat o tom, že takové jednání, vzhledem k použitému nástroji a značné intenzitě násilí v podstatě po celém těle, dítě pociťuje přinejmenším jako bolestivé a tedy i jako těžké příkoří páchané vůči jeho osobě a že takové jednání navíc zanechá negativní následky nejen na jeho zdraví fyzickém, ale i psychickém, jako tomu bylo v posuzovaném případě, když v důsledku jednání obviněného u poškozeného M. H. došlo k závažným změnám osobnosti a emoční reaktivity, tedy k narušení psychického vývoje s důsledky v oblasti sociálního přizpůsobení, partnerských vztahů, rodičovské role a rodinného života. Dovolací soud se rovněž domnívá, že v posuzovaném případě byla naplněna i podmínka trvalosti zlého nakládání se svěřenou osobou, když obviněný v průběhu čtrnácti až dvaceti dnů opakovaně nepřiměřeně trestal (bil)

poškozeného tak intenzivním způsobem, že to zanechalo následky na jeho fyzickém i psychickém zdraví; právě s ohledem na značnou intenzitu zlého nakládání s poškozeným se shora specifikovanými následky je doba čtrnácti až dvaceti dnů postačující k naplnění trvalosti jakožto jedné z podmínek existence zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu spočívajícího v "týrání" svěřené osoby.

⇒ Zde je zcela patrné, že otcovo týrání zanechalo na dítěti následky. Jednak viditelné v podobě hematomů, ale hlavně i ty „neviditelné“ v podobě změny v chování dítěte. Otec jednal vždy v afektu, bez rozmyslu, zcela zbytečně týral své dítě za malichernosti.

Příloha 5

Rozsudkem Okresního soudu v Ostravě z roku 2004, byl obviněný J. M. uznán vinným trestným činem ohrožování mravní výchovy mládeže a trestným činem podávání alkoholických nápojů mládeži a odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Dále bylo obviněnému uloženo ochranné léčení sexuologické ambulantní formou.

Podle zjištění soudu prvního stupně se obviněný dopustil uvedených trestných činů tím, že „v přesně nezjištěné době nejméně od měsíce července 2002 do 20. července 2003 dvakrát až třikrát týdně v O. - H. na ul. E. ve svém bytě opakovaně podával nezletilým a mladistvým osobám alkoholické nápoje, ukazoval jim erotické a pornografické časopisy, promítal jim filmy s pornografickou tematikou, vybízel přítomné k sexuálnímu chování a tohoto jednání se dopustil nejméně ve vztahu k nezletilému D. K., nezl. A. Ch., nezl. L. S., nezl. D. S., nezl. Z. B., nezl. M. G., ml. R. D., ml. L. S., ml. P. V., ml. D. J. a ml. J. Š“.

V podrobnostech ohledně trestného činu ohrožování mravní výchovy mládeže rozvedl, že v řízení nebylo jednoznačně prokázáno, že by svým jednáním sváděl osoby mladší osmnácti let k zahálčivému nebo nemravnému životu; toto nepotvrdil ani jeden ze svědků - nezletilých či mladistvých anebo jejich rodičů, a proto návštěvy předmětných osob u něj neměly a ani nemohly mít na ně špatný vliv. Dále uvedl, že svým jednáním nevystavil nikoho z nich "nebezpečí zpusnutí", neboť u žádného z nezletilých a mladistvých nebylo zjištěno, natož prokázáno, že by si v důsledku jeho jednání osvojil zkušenosti vzhledem k jejich věku nežádoucí; jestliže pak bylo zjištěno, že některým osobám podával alkoholické nápoje nebo ukazoval pornografické či erotické časopisy, jednak to nebyla pravda, a jednak s ohledem na způsoby zásahu, jejich intenzitu a případně věk dotčených osob nemohlo takové jednání způsobit závadný následek předpokládaný příslušným zákonným ustanovením, neboť šlo o jednání ojedinělé, krátkodobé a méně intenzivní. Za uvedených okolností skutek nenaplnil ani po objektivní, ani po subjektivní stránce znaky skutkové podstaty předmětného trestného činu. Ve vztahu k trestnému činu podávání alkoholických nápojů mládeži obviněný namítl, že nebylo jednoznačně prokázáno, že by úmyslně soustavně nebo ve větší míře podával osobám mladším osmnácti let alkoholické nápoje . Připustil, že jim alkohol nabídl,

avšak pouze jednou při oslavě jeho narozenin, které se účastnily i další zletilé osoby, a takové ojedinělé a symbolické jednání tudíž nemůže být posouzeno jako trestný čin, nýbrž nanejvýš jako přestupek; podávání alkoholu v dalších případech popřel, když současně v této souvislosti poukázal na značné rozpory ve výpovědích svědků, jimiž se soud vůbec nezabýval. V závěru svého podání dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a obžaloby jej zprostil.

Státní zástupce však uvedl, že těmito argumentům obviněného nelze přisvědčit, neboť znak "vydání nebezpečí zpustnutí" je naplněn, osvojuje-li si osoba v důsledku jednání pachatele škodlivé návyky, povahové rysy, popřípadě sklony a zájmy, které vedou (aniž v konkrétním případě musí vést) k chování, které je v rozporu s obecnými morálními zásadami občanské společnosti, přičemž trestní odpovědnost je na místě tam, kde v důsledku jednání pachatele vzniklo reálné nebezpečí, že osoba mladší osmnácti let například propadne alkoholu, bude se chovat promiskuitně, osvojí si jiné škodlivé návyky, zájmy a sklony apod. Pokud obviněný jednal způsobem popsaným v rozsudku soudu prvního stupně po dobu minimálně jednoho roku vůči minimálně jedenácti osobám mladším osmnácti let, kdy některé z nich byly v době spáchání skutku ve věku dvanácti či třinácti let, nemůže být pochyb o tom, že byly naplněny nejen formální znaky předmětného trestného činu, nýbrž došlo i k naplnění materiálních znaků. Také ve vztahu k trestnému činu podávání alkoholických nápojů mládeži státní zástupce uvedl, že jednání obviněného, jak je popsáno v rozsudku nalézacího soudu, naplňuje všechny zákonné znaky citovaného trestného činu; v této souvislosti zdůraznil, že podávání alkoholických nápojů v daném případě nemusí být realizováno ve větším množství, jelikož i menší dávky podávané soustavně nebo opakovaně mohou vést k získání návyku na alkohol. Státní zástupce tak dospěl k závěru, že dovolání obviněného je zjevně neopodstatněné a navrhl, aby je Nejvyšší soud odmítl v neveřejném zasedání.

V odůvodnění svého rozsudku nalézací soud rozvedl, že . . . u trestného činu ohrožování mravní výchovy mládeže se sváděním k zahálčivému nebo nemravnému způsobu života rozumí nejen přímé vyzývání, nýbrž i jakékoli jiné jednání před osobou mladší osmnácti let, které je způsobivé u ní vyvolat zájmy a návyky, jež zpravidla vedou k zahálčivému nebo nemravnému způsobu života, přitom může jít o různé vnější projevy v rozporu se zájmy chráněnými trestními předpisy, ale i pouze se zásadami morálky. Na základě důkazů provedených v rámci hlavního líčení bylo jednoznačně prokázáno, že obviněný ve svém bytě osobám mladším osmnácti let

nabízel a umožnil konzumaci alkoholických nápojů, vybízel je k sexuálnímu chování a zpřístupnil jim pornografické materiály . . ., tedy jednal před těmito osobami takovým způsobem, který byl způsobilý nepříznivě ovlivnit další vývoj těchto osob, a tohoto jednání se dopouštěl vůči více osobám mladším osmnácti let a po delší dobu.

Se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně a právní kvalifikací jednání obviněného se ztotožnil i soud odvolací, který v odůvodnění svého usnesení uvedl, že bylo prokázáno, že prohlížení videokazet nebo časopisů s pornografickým obsahem nebylo pouze ojedinělé, ba naopak bylo časté, jak o tom hovoří zejména nezletilí a mladiství svědci. Je nutno uvést, že jednání obviněného hraničí s trestným činem pohlavního zneužívání, když z výpovědí některých svědků, zejména nezletilého D. K., M. K., J. Š. a mladistvého P. V. vyplynulo, že obviněný často hovořil o sexu, některé se snažil osahávat po těle, např. mladistvému P. V. měl jednou sáhnout rukou pod oděv na penis, J. Š. měl činit návrhy na soulož a orální sex. Okresní soud však zvážil intenzitu jednání obviněného a dospěl k závěru, že v daném případě intenzita útoků vůči nezletilým a mladistvým nedosahovala takového stupně, aby bylo možno jednání obviněného kvalifikovat jako trestný čin pohlavního zneužívání. Proto okresní soud ponechal pouze právní kvalifikaci ohrožování mravní výchovy mládeže. Odvolací soud ve světle provedených důkazů považuje rozhodnutí o vině obviněného za správné. Žádný ze slyšených svědků nepotvrdil, že by si snad v bytě obviněného hráli nebo pořádali nějaké soutěže, naopak z jejich výpovědí je zřejmé, že obviněný si je zval nebo chodili za obviněným právě s ohledem na možnost promítání videokazety s pornografickou tematikou, případně prohlížení takovýchto časopisů. Z posudků vyplývá, že obviněný trpí duševní poruchou trvalého rázu, a to jednak poruchou osobnosti s převahou histrionských rysů a dále sexuální deviací efebofilií. Tyto poruchy nijak nesnížily schopnost obviněného rozpoznat společenskou nebezpečnost jeho jednání, ovládací schopnost však byla vlivem sexuální deviace snížena, ovšem pouze nepodstatně. Závěr soudů obou stupňů, že zjištěné jednání obviněného popsané ve skutkové větě výroku o vině a rozvedené v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně naplňuje jak po formální, tak materiální stránce všechny znaky skutkové podstaty trestného činu ohrožování mravní výchovy mládeže, nemá ani Nejvyšší soud důvod zpochybňovat. K zásadně správným úvahám soudů obou stupňů jen dodává a současně sumarizuje, že na základě skutkových zjištění nalézacího soudu,

kteřá shledal správnými i soud odvolací, obviněný pravidelně po dobu jednoho roku ve svém bytě podával minimálně jedenácti nezletilým a mladistvým osobám, z nichž některé byly v té době ve věku dvanácti či třinácti let, alkoholické nápoje, ukazoval jim pornografické časopisy, promítal filmy s pornografickou tematikou a vybízel je k sexuálnímu chování, hovořil s nimi o sexu, některým činil sexuální návrhy či se je snažil osahávat po těle. Takové jeho po delší dobu opakující se jednání bylo mimo jakoukoliv pochybnost úmyslným jednáním, jež bylo pro své trvání, frekvenci a s ohledem na věk nezletilých způsobil nepříznivě je ovlivnit, neboť obviněný jím vytvářel podmínky pro vznik nežádoucích návyků, sklonnů a zájmů, které zpravidla vedou k morálnímu úpadku, resp. projevují se nakonec ve formě závadného způsobu života, případně se dostávají do rozporu se zájmy chráněnými trestními předpisy. Nejvyšší soud k tomu (ve shodě s konstatováním státního zástupce v jeho vyjádření k podanému dovolání) připomíná, že znak "vydání nebezpečí zpustnutí", o němž měl dovolatel za to, že nebyl jeho jednáním naplněn, je dán, osvojuje-li si osoba mladší osmnácti let v důsledku jednání pachatele škodlivé návyky, povahové rysy, případně sklony a zájmy, které zpravidla vedou (aniž musí v konkrétním případě vést) k morálnímu úpadku jednotlivce a k neschopnosti usměřňovat způsob jeho života v souladu s obecnými morálními zásadami občanské společnosti; trestní odpovědnost bude proto na místě (mimo jiné) tam, kde v důsledku pachatelova působení vzniklo reálné nebezpečí, že osoba mladší osmnácti let si osvojí škodlivé návyky, zájmy nebo sklony, které vážně ohrožují její tělesné nebo duševní zdraví anebo její další vývoj. Je vhodné rovněž doplnit, že "svádění" k zahálčivému nebo nemravnému životu má širší obsah než navádění, neboť sem spadá nejen přímé vyzývání, ať slovem nebo skutkem, nýbrž i takové jednání pachatele před osobou mladší osmnácti let, které může u ní, a to i při jejím pasivním chování, vyvolat takové zájmy a návyky, které zpravidla vedou k zahálčivému nebo nemravnému životu (děti totiž napodobují chování dospělých, a to i neuvědoměle). Musí jít z povahy věci o úmyslné jednání, které se podobá návodu a svou povahou musí být způsobil nepříznivě ovlivnit osobu mladší osmnácti let.

⇒ V tomto případě je podle psychologických a sexuologických vyšetření pachatelem sexuální deviant. Avšak jeho deviace není natolik závažná, aby nemohl rozpoznat závažnost trestného činu pro společnost. Není na tuto deviaci tedy

brán zřetel a pachateli je sexuologické léčení nařízeno pouze ambulantně. Avšak na jeho chování je vliv této deviace patrný.

Příloha 6

Rozsudkem Okresního soudu v Jindřichově Hradci z roku 2003, byl obviněný M. Č. uznán vinným trestným činem ohrožování mravní výchovy mládeže, kterého se dopustil tím, že „v době od měsíce září 2002 do 18. 12. 2002, v době, kdy bydlel se svou družkou R. M. v jejím bytě, se opakovaně velmi nevhodně a nemravně choval k jejím dětem A. M., D. M. a R. M. a později od října téhož roku i ke svým vlastním dcerám žijícím v této domácnosti I. D. a K. D. a to tím způsobem, že jim při řeči, mazlení nebo při sledování televize sahal na prsa či přirození, nevhodně s nimi hovořil a pokud jde o nezletilého D., prstem, který si strkal do konečníku, mu přejížděl po tvářích“. Za to byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 1 roku, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou.

Proti usnesení odvolacího soudu podal obviněný, a v jeho neprospěch také nejvyšší státní zástupkyně, řádně a včas dovolání.

Obviněný podal dovolání s tím, že skutek popsany ve výroku rozsudku soudu I. stupně nenaplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu ohrožování mravní výchovy mládeže. Namítá, že soud I. stupně mu vytýká letmé dotyky oblečených nezletilých dětí v oblasti prsou nebo genitálií, spojené s pronášením hovorových názvů erotogenních míst a dále pak pohoršlivou praktiku vůči nezletilému D. M. Jednání vůči tomuto poškozenému sice považuje za nevhodné, urážlivé nebo ponižující, ale jeho podřazení pod skutkovou podstatu trestného činu ohrožování mravní výchovy mládeže je dle jeho názoru zcela nepřipadné. Ze skutku zjištěného soudem pak nelze podle obviněného dovodit, že by se ve smyslu ustálené judikatury jednalo o svádění k nemravnému životu, za které je považováno úmyslné, nikoliv jednorázové počínání pachatele podobné návodu, které je způsobilé ovlivňovat osobu mladší osmnácti let, aby vedla závadný způsob života. Navrhl proto, aby bylo usnesení odvolacího soudu zrušeno a tomuto soudu přikázáno věc znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší státní zástupkyně podala dovolání v neprospěch obviněného s tím, že jednak rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a jednak bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku, když v řízení mu předcházejícím byl dán důvod dovolání. Nesprávné právní posouzení skutku spatřuje v tom, že děj popsany ve výroku rozhodnutí není možné považovat pouze za trestný čin ohrožování mravní výchovy mládeže, ale především i za trestný

čin pohlavního zneužívání, a to konkrétně tak, že obviněný osoby mladší patnácti let jiným způsobem pohlavně zneužil a takový čin spáchal na osobě svěřené jeho doзору, zneužívaje její závislosti. Poukázala na to, že objektem trestného činu je mravní a tělesný vývoj dětí a jde o důslednou ochranu všech osob mladších patnácti let před jakýmkoli útoky na jejich pohlavní nedotknutelnost a nevyžaduje se při tom, aby došlo k narušení osob, které byly zneužity. S ohledem na intenzivní opakované zasahování do intimní sféry nezletilých dětí ve věku 6 - 11 let, které trvalo po dobu tří měsíců a bylo poškozeným dětem nepříjemné, pak intenzitu jednání obviněného jednoznačně považuje za takovou, že jeho jednání je třeba jako trestný čin pohlavního zneužívání kvalifikovat. Ač obviněný netrpí sexuální deviací, neexistuje jiné vysvětlení jeho opakovaného a déle trvajících jednání než, že se takovýmto způsobem sexuálně ukájel. Ohledně naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu pohlavního zneužívání pak uvádí, že obviněný jako druh matky dětí a otec vlastních dětí je osobou, jejíž doзору byly tyto děti svěřeny, protože má právo na ně dohlížet a dbát na ně. Současně také obviněný zneužíval závislosti dětí tak, že jim své sexuální chování vnucoval při hře nebo sledování televize, kdy měly děti odvedenou pozornost, tzn. jakoby mimoděk. Za nepochybně velmi vysoký považuje nejvyšší státní zástupkyně také stupeň společenské nebezpečnosti jednání obviněného, a to jak s ohledem na objekt, intenzitu a pohnutku jeho jednání, tak i hodnocení jeho osoby. Navrhla proto, aby byla rozhodnutí soudů obou stupňů zrušena a věc byla přikázána okresnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí. Obviněný ve vyjádření k dovolání nejvyšší státní zástupkyně uvedl, že její tvrzení o údajné sexuální motivaci jeho jednání je pouhou spekulací a neopírá se o skutková zjištění. Argumenty o opakovanosti a intenzitě jeho jednání jsou přitom z pohledu uvedené motivace bezvýznamné, stejně jako to, že dětem bylo jeho jednání nepříjemné. Dovolání nejvyšší státní zástupkyně proto považuje za zjevně neopodstatněné a navrhl, aby bylo odmítnuto.

Obviněný, který byl soudem I. stupně uznán vinným tímto trestným činem, namítá, že jeho jednání nenaplnuje znak této skutkové podstaty "svádění k nemravnému životu". Rozumí-li se nemravným životem v trestně právní praxi život vedený v rozporu se zásadami morálky, např. promiskuitní chování, propadnutí alkoholismu nebo drogové závislosti, prostituce nebo jiné formy parazitního způsobu života a podobně, je obviněný přesvědčen, že jeho jednání k ničemu takovému nesměřovalo. S tímto názorem obviněného se ale dovolací soud neztotožnil.

Morálka, neboli mravnost, je historicky podmíněna a všeobecně uznávaná soustava norem chování lidí ve společnosti. Některé z těchto norem jsou svým významem pro společnost natolik důležité, že jejich dodržování se stalo předmětem zákonné ochrany, která našla svůj výraz také v ustanoveních trestního zákona. Správné normy chování v souladu se zásadami morálky občanské společnosti si každý jedinec osvojuje v průběhu života a velký význam v tomto směru nabývá zejména výchova mladých lidí, kteří by měli vyrůstat a žít v takovém výchovném prostředí, kde si zásady morálního chování osvojí. Zájem na řádné výchově osob mladších osmnácti let je tak objektem trestného činu ohrožení mravní výchovy mládeže. Jak již bylo výše uvedeno, je v trestně právní praxi za nemravný považován život, který je v rozporu se zásadami morálky. Jednal-li obviněný podle zjištění soudu I. stupně tak, že v průběhu tří měsíců při řeči, mazlení nebo při sledování televize pěti dětem ve věku od 6 do 11 let současně s nevhodným slovním projevem sahal na prsa či přirození a vůči nezletilému D. používal i uvedenou nechutnou praktiku, dospěly soudy k správnému závěru, že je tím sváděl k nemravnému životu. Vzhledem k opakování a delší době trvání tohoto jednání obviněného je zřejmé, že v jeho důsledku hrozilo nebezpečí, že si poškozené děti takovéto jednání osvojí jako běžnou normu chování a vytvoří se tak u nich pod vlivem obviněného nežádoucí návyky a sklony, které jsou jednoznačně nemravné. V žádném případě se přitom nejednalo jen o letmé dotyky, jak obviněný namítá v dovolání, a toto jeho tvrzení je v přímém rozporu se skutkovými zjištěními soudu I. stupně. Rovněž tak je zcela nedůvodná námitka obviněného, že skutek zjištěný soudem nesevřídčí o svádění k nemravnému životu, přičemž poukazuje na rozhodnutí publikované pod č. 46 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek - část trestní, roč. 1968, podle kterého se za takovéto považuje úmyslné, nikoliv jednorázové počínání pachatele podobné návodu, které je způsobilé ovlivňovat osobu mladší osmnácti let, aby vedla uvedený způsob života. Uvedené rozhodnutí se totiž týká jednání pachatele, který pouze dvakrát ohmatával svoji nevlastní dceru na prsou v době, kdy spala na gauči. Jak již bylo výše uvedeno, jednání obviněného nebylo v žádném případě jednorázové. Obviněný si pak, jak již bylo konstatováno soudem I. stupně, velmi dobře uvědomuje, že dané jednání pro společnost normou chování není, je ale v souladu s jeho normami a sám v něm závady neshledává. Obviněný tak s plným vědomím zjevné rozpornosti jeho jednání s mravním životem jednal tak, že musel být srozuměn s tím, že takto v poškozených dětech vytváří návyky, které zpravidla vedou k nemravnému životu. Úmyslně se tak

dopustil jednání, které bylo způsobitelné nepříznivě ovlivnit poškozené, a sváděl je tím k nemravnému životu. Na základě uvedených důvodů shledal Nejvyšší soud, že dovolání obviněného není důvodné. Ke stejnému závěru pak dospěl Nejvyšší soud, také ohledně dovolání nejvyšší státní zástupkyně. I když v zásadě jednočinný souběh trestného činu ohrožování mravní výchovy mládeže a trestného činu pohlavního zneužívání není vyloučen, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že v daném případě jednání obviněného svojí povahou nenaplnuje znak "jiným způsobem pohlavně zneužije". Již ze skutečnosti, že ustanovení trestného činu pohlavního zneužívání alternativně uvádí vedle znaku "vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let" také znak "nebo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije", nelze učinit jiný závěr než ten, že zákon tyto dvě formy jednání staví na roveň. I v případě jiného způsobu pohlavního zneužití musí proto jít o tak intenzivní zásah do mravního a tělesného vývoje dětí, který je srovnatelný s vykonáním soulože. Soudní praxe za jiný způsob pohlavního zneužití považuje např. také orální pohlavní styk, a také i ohmatávání prsou nebo pohlavních orgánů, které směřují k sexuálnímu vzrušení pachatele. Nemůže ale jít pouze o jednorázové letmé dotyky přes oděv. I když v daném případě nešlo jen o letmé jednorázové dotyky jakoby mimoděk, ale o úmyslné sahání na prsa či přirození poškozených dětí, jednalo se, byť opakovaně, o krátkodobé osahávání přes oděv, které z hlediska intenzity (nešlo např. o déle trvající hlazení, apod.) nelze srovnat s vykonáním pohlavního styku nebo např. s orálním pohlavním stykem nebo líbáním přirození, jako jinými způsoby pohlavního zneužití, kde o směřování jednání pachatele k jeho sexuálnímu vzrušení není pochyb. Odvolací soud v tomto směru správně uvedl, že obviněný se daného jednání dopouštěl poměrně demonstrativně před celou rodinou a doprovázel to vedle určitých vulgarizmů případně i smíchem. Charakter daného jednání a okolnosti, za kterých k němu docházelo, tak nesvědčí pro spolehlivý a nezvratný závěr, že jednání směřovalo k sexuálnímu vzrušení obviněného. Soud přitom takovýto závěr nemůže postavit pouze na úvaze, že pro jednání obviněného neexistuje jiné vysvětlení. Soudy obou stupňů tak dospěly k správnému závěru, že k naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu pohlavního zneužívání jednáním obviněného nedošlo.

⇒ V tomto případě obviněný netrpěl sexuální deviací a je pravděpodobně, že pouze ukájel svoji sexuální touhu. Vlastní děti a děti jeho ženy byly předmětem jeho trestného činu možná právě proto, že byly svěřené jeho doзору

a závislé na něm, a tak hrozilo menší nebezpečí pachatelova odhalení OČTŘ.
Protože právě trestné činy páchané v rodině jsou vysoce latentní.